

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ПРАВА

**КАФЕДРА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА
ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З КАТЕГОРІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ,
АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ»**

для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти усіх
спеціальностей

Черкаси 2023

Рецензенти:

Волошкевич Геннадій Андрійович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького;

Юрко Сергій Сергійович, кандидат юридичних наук, доцент кафедри історії та права Черкаського державного технологічного університету.

Рекомендовано до друку Вченою радою Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького (протокол №9 від 30 березня 2023 р.)

Методичні рекомендації з категорійної навчальної дисципліни «Основи інтелектуальної власності, авторського права та академічної доброчесності» для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти усіх спеціальностей. Укладачі: Тараненко О.М., Попова Н.О. Черкаси : Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2023. 95 с.

ЗМІСТ

1. Вступ.....	4
2. Силабус навчальної дисципліни.....	5
3. Стислий курс лекцій.....	11
4. Завдання та вправи до семінарських занять та самостійної роботи.....	53
5. Словник основних понять.....	84
6. Питання для перевірки знань.....	91
7. Список рекомендованих джерел, літератури та корисних посилань.....	94

1. ВСТУП

У сучасних умовах розвитку людської цивілізації відбувається перехід від індустріального до постіндустріального способу виробництва. Головними відмітними рисами сучасного життя є інтелектуалізація людської діяльності, постійне прискорення науково-технічного прогресу, які спричинюють якісні перетворення не лише у виробництві, але й в інших складових суспільного життя. Як наслідок, наявність інтелектуального потенціалу країни, наявність дієвого механізму правового регулювання інтелектуальної діяльності наразі є одним із визначальних факторів економічного зростання розвинених держав та гарантом питання національної безпеки.

Розуміння значущості правового регулювання у сфері інтелектуальної власності вказує на необхідність підготовки професійних кадрів із високим рівнем правової свідомості, правової культури, з ґрунтовними знаннями щодо правового регулювання інтелектуальної власності в Україні. Враховуючи зазначене вище, вважаємо, що актуальною для вивчення буде дисципліна «Основи інтелектуальної власності, авторського права та академічної доброчесності» для всіх спеціальностей та галузей знань.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Основи інтелектуальної власності, авторського права та академічної доброчесності» є формування у студентів системи науково-теоретичних та практичних знань, поваги до законів, навичок їх додержання та використання в практичній діяльності; визначення та розкриття змісту понять, категорій та інститутів права інтелектуальної власності, законодавчих актів.

Удосконалення навчального процесу та науково-методичного забезпечення у сфері інтелектуальної власності та авторського права є актуальною потребою. Тому автори пропонованого посібника зробили спробу систематизувати і в логічній послідовності, дотримуючись принципу науковості, викласти матеріал до вивчення курсу «Основи інтелектуальної власності, авторського права та академічної доброчесності».

2. СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені Богдана Хмельницького	Силабус навчальної дисципліни «Основи інтелектуальної власності, авторського права та академічної доброчесності»			
	Статус дисципліни: навчальна дисципліна вибіркового компонента (категорійна)			
Для спеціальностей	Усі спеціальності			
Окрім спеціальностей	081 Право			
Ступінь вищої освіти	Бакалавр			
Форма навчання	Денна, заочна			
Курс	2 курс			
Семестр	1,2			
Обсяг дисципліни	Кредити	3	Години	90
Семестровий контроль	Залік			
Викладач	Тараненко Олег Миколайович Доцент кафедри інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін, кандидат історичних наук, доцент Попова Наталія Олександрівна Доцент кафедри інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін, кандидат історичних наук, доцент			
Контактна інформація	kaf.iv.cpd@vu.cdu.edu.ua			
Кафедра	Інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін			
Навчально-науковий інститут / Факультет	ННІ економіки і права			
Мова викладання	Українська			
Предмет навчання (Що буде вивчатися)	Предметом навчальної дисципліни є вивчення питань правового регулювання відносин, пов'язаних із створенням, розпорядженням та використанням результатів творчої діяльності людини.			
Мета (Чому це цікаво/потрібно вивчати)	Метою курсу є ознайомлення студентів з основними інститутами права інтелектуальної власності та формування у студентів поваги до результатів своєї та чужої інтелектуальної діяльності.			
Програмні результати (Чому можна навчитися)	У результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати і розуміти фундаментальні і прикладні аспекти інтелектуальної власності, розуміти основні категорії охорони та захисту авторських прав; уміти використовувати в професійній діяльності знання вміння самостійно вирішувати складні практичні			

	завдання, вміння аналізувати конкретні обставини з урахуванням економічних та правових реалій; складати тексти документів, необхідних для набуття та реєстрації прав на об'єкти авторського права; розпоряджатися власними майновими правами інтелектуальної власності, зокрема, ефективно використовувати передбачені законом засоби захисту авторських прав та прав промислової власності. <i>орієнтуватися</i> в сучасних підходах до розуміння основних порушень у сфері права інтелектуальної власності; <i>знати</i> основні типи види порушень авторського права; <i>вміти</i> запобігати появі фактів плагіату.
Компетентності (<i>Як можна користуватися набутими знаннями і вміннями</i>)	В результаті вивчення навчальної дисципліни студенти можуть оволодіти компетентностями: - здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; - здатність до міжособистісної взаємодії; - вчитися і оволодівати сучасними знаннями; - застосовувати знання у практичних ситуаціях; - здатність до адаптації та дій в новій ситуації.
Зміст дисципліни	Змістовий модуль 1. Поняття інтелектуальної власності. Авторське право і суміжні права. <i>Тема 1. Поняття та загальна характеристика інтелектуальної власності</i> Поняття інтелектуальної власності та її результату. Специфіка інтелектуальної власності. Юридична природа інтелектуальної власності. Правова охорона інтелектуальної власності. Інтелектуальна власність і зобов'язальне право. Об'єкти права інтелектуальної власності. Суб'єкти права інтелектуальної власності. Система права інтелектуальної власності. Система джерел правового регулювання відносин, пов'язаних з охороною і використанням об'єктів інтелектуальної власності. Поняття, особливості, функції державної системи правової охорони інтелектуальної власності. <i>Тема 2. Об'єкти та суб'єкти авторського права</i> Поняття та загальна характеристика об'єктів авторського права. Вимоги до творів як об'єктів

авторського права. Самостійні та несамостійні (похідні і складені) твори як об'єкти авторського права. Поняття суб'єктів авторського права. Загальна характеристика суб'єктів авторського права. Характеристика співвідношення понять автор та суб'єкт авторського права. Здійснення авторських прав неповнолітніх та недієздатних громадян. Спадкоємці та інші правонаступники як суб'єкти авторського права. Поняття та загальна характеристика співавторства. Види співавторства. Умови, які ставляться для настання співавторства. Вітчизняні й іноземні громадяни як суб'єкти авторського права.

Тема 3. Зміст та умови дії авторського права

Поняття особистих немайнових прав автора. Загальна характеристика особистих немайнових прав автора. Природа особистих немайнових прав. Право авторства. Право на авторське ім'я. Право на оприлюднення твору та на його відкликання. Право захисту честі і репутації автора.

Поняття та загальна характеристика майнових прав автора. Класифікація майнових авторських прав. Поняття та види винагороди за використання творів автора. Загальна характеристика права слідування. Випадки вільного використання творів. Строк охорони майнових прав автора.

Поняття та ознаки автора. Первісне авторське право. Похідне авторське право. Умови що ставляться до твору науки, літератури та мистецтва. Здійснення автором комплексу своїх прав самостійно. Здійснення авторських прав з допомогою представників. правонаступники як суб'єкти здійснення авторських прав. Причини переходу твору до суспільного надбання. Права та обов'язки членів суспільства по відношенню до твору, який перейшов до суспільного надбання.

Поняття авторського договору. Зміст та сторони авторського договору. Права та обов'язки сторін в авторському договорі. Припинення та розірвання авторського договору.

Тема 4. Суміжні права

Умови, що ставляться до об'єктів суміжних прав. Умови, що ставляться до виконання як до об'єкту суміжних прав. Умови, що ставляться до фонограми (відеограми) як до об'єкту суміжних прав.

Умови, що ставляться до програм організацій мовлення як до об'єкту суміжних прав.

Поняття суб'єктів суміжних прав. Види суб'єктів суміжних прав. Поняття та види співавторства у суміжних правах.

Змістовий модуль 2. Право промислової власності

Тема 5. Право інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки

Поняття та умови патентоспроможності винаходу. Об'єкти винаходу. Корисна модель. Умови надання правової охорони корисній моделі. Порядок оформлення прав на винахід і корисну модель. Право на подачу заявки. Право роботодавця. Право правонаступника. Право першого заявника. Пріоритет. Зміст прав на винаходи і корисні моделі. Використання винаходу (корисної моделі). Обов'язки, що випливають з патенту. Примусова ліцензія. Дії, що не визнаються порушенням прав власника патенту. Право першокористувача. Захист прав на винаходи та корисні моделі. Промисловий зразок як об'єкт промислової власності: поняття та умови охороноздатності. Суб'єкти права на промисловий зразок. Оформлення прав на промисловий зразок. Зміст та захист прав на промисловий зразок.

Тема 6. Право інтелектуальної власності на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг

Фірмове найменування (фірма) як правовий засіб індивідуалізації учасників цивільного обороту. Зміст права на фірмове найменування (фірму). Вимоги, що ставляться до комерційного найменування. Суб'єкти права на комерційне найменування. Знаки для товарів і послуг: поняття, види та значення. Суб'єкти прав на знаки для товарів і послуг. Об'єкти знаків для товарів і послуг. Умови надання правової охорони. Об'єкти, які не можуть бути зареєстровані як знаки. Оформлення прав на знак для товарів і послуг. Права і обов'язки, що випливають із свідоцтва на знак. Захист прав на знаки для товарів і послуг. Географічне зазначення: поняття та загальна характеристика. Просте і кваліфіковане зазначення походження товару.

	Надання правової охорони простому зазначенню походження товару. Кваліфіковане зазначення походження товару та його види. Порядок оформлення прав. Зміст та межі суб'єктивного права на зазначення походження товару. Захист прав на зазначення походження товару. Змістовий модуль 3. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності та академічна доброчесність <i>Тема 7. Система договорів щодо розпорядження майновими правами на об'єкти інтелектуальної власності.</i> Система джерел права щодо розпорядження майновими авторськими правами. Недоговірні способи розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Договірні способи розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Особливості розпорядження майновими правами на окремі об'єкти інтелектуальної власності. <i>Тема 8. Академічна доброчесність та боротьба з плагіатом</i> Поняття академічної доброчесності. Принципи дотримання академічної доброчесності. Порушення академічної доброчесності. Поняття та види плагіату. Шляхи виявлення плагіату. Відповідальність за плагіат та порушення академічної доброчесності.	
Розподіл годин	Лекційні	14 / 4
	Практичні/семінарські	16 / 4
	Лабораторні	-
	Самостійна робота	60 / 82
Критерії оцінювання роботи студентів	Поточними формами контролю є: стандартизовані тести; реферати, есе; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах; інші види індивідуальних та групових завдань. Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни, який визначається до кожного завдання через якісні критерії і трансформується в мінімальну позитивну	

	оцінку обраної для даної дисципліни шкали. Після завершення курсу використана шкала перенормовується у накопичувальну 100-бальну і ЄКТС (A, B, C, D, E, FX, F) шкали. Контроль проводиться у чотири етапи: вхідний (у формі тесті для визначення рівня підготовки студентів з дисциплін, що забезпечують цей курс; за результатами цього контролю розробляються заходи індивідуальної допомоги студентам, коригування освітнього процесу тощо), поточний (при проведенні лекцій, практичних, лабораторних, семінарських та інших занять і має на меті перевірку рівня засвоєння студентом матеріалу курсу та підготовленості студента до виконання конкретних видів навчальної діяльності), проміжний (модульного; при завершенні вивчення логічно завершеної частини навчальної дисципліни) та семестровий контроль.
Матеріально-технічне забезпечення	Аудиторія теоретичного навчання, навчальні стенди, проектор, ноутбук, смартфон, наукова література, презентаційні матеріали, практичні кейси.

3. СТИСЛИЙ КУРС ЛЕКЦІЙ

Лекція 1. Загальні положення про інтелектуальну власність

1. Інтелектуальна власність як соціокультурне явище
2. Поняття інтелектуальної власності
3. Поняття права інтелектуальної власності
4. Структура права інтелектуальної власності
5. Система законодавства про інтелектуальну власність

1. Інтелектуальна власність як соціокультурне явище

Тенденції розвитку науки, культури, техніки і виробництва, особливо у другій половині ХХ ст. та на початку ХХІ ст., свідчать про те, що людство у своєму розвитку підійшло до тієї межі, коли подальший прогрес буде зумовлюватися саме розумовою діяльністю суспільства. Тобто, саме результати розумової діяльності, або за теперішньою термінологією – **інтелектуальної діяльності**, будуть визначати стратегію і тактику соціально-економічного розвитку будь-якої країни. Уже тепер видно, що високий рівень інтелектуальної діяльності у тій чи іншій країні зумовлює високий рівень добробуту її народу.

Конституція України у ст. 41 проголошує: «Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності». Тобто Конституція України розрізняє **інтелектуальну і творчу діяльність**.

Творча діяльність або просто творчість – це розумова діяльність, що призводить до отримання якісно нового результату, який відрізняється своєю неповторністю, оригінальністю.

Інтелектуальна діяльність відрізняється від творчої тим, що її результати неодмінно стають об'єктами правової охорони. Далеко не всі результати творчої діяльності стають об'єктами інтелектуальної власності і, отже, об'єктами правової охорони.

Інтелектуальна творча діяльність відбувається у двох сферах: **духовній та технічній**. Перша спрямована на задоволення естетичних, культурних потреб людини і збагачення її внутрішнього світу: живопис, архітектура, літературна та музична діяльність, відеограми, фонограми, акторське виконання тощо. Такі результати знаходяться в гуманітарній площині. Друга здійснюється для задоволення економічних потреб та покращення матеріального буття людей, а отже, і результати такої діяльності, зокрема винаходи, корисні моделі, промислові зразки, засоби індивідуалізації учасників цивільного обігу, використовуються в господарській, виробничій або сільськогосподарській діяльності.

У наш час роль і значення інтелектуальної власності інтенсивно зростають, вона давно вже стала найбільш цінним капіталом людства. На відміну від природних ресурсів – землі, нафти, вугілля, тощо, запаси яких обмежені – **інтелектуальна власність є невичерпним ресурсом**, тому в

останні десятиріччя вона швидко замінює традиційні матеріальні активи і стає рушійною силою економічного і культурного розвитку суспільства.

2. Поняття інтелектуальної власності

На сучасному етапі розвитку правових знань є розходження в трактуванні науковцями поняття інтелектуальної власності.

В юридичній енциклопедії за ред. Ю. Шемшученка дається таке визначення поняття «інтелектуальна власність», – це ідеї і духовні цінності, належність яких авторіві закріплена у правовому порядку.

А. Кубах, П. Бубенко під інтелектуальною власністю розуміють формалізований результат творчої інтелектуальної діяльності, що надає його автору або особі, яка визначена чинним законодавством, право власності на цей результат, яке набувається, здійснюється і захищається відповідно до законодавчо встановлених норм і правил.

П. Цибульов, С. Махнуша, у своїх працях визначають поняття інтелектуальної власності в широкому розумінні, «як закріплені законом права на результати інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній сферах». С. Гордієнко, проаналізувавши значну кількість наукової літератури та першоджерел, під інтелектуальною власністю пропонує розуміти «матеріалізовані чи нематеріальні нові знання, які належать юридичній чи фізичній особі».

Отже, узагальнюючи, констатуємо, що в науковій літературі, інтелектуальна власність розуміється як збірне/узагальнене, можна сказати, абстрактне поняття. Позитивним є те, що цей підхід є певною мірою універсальним, оскільки дає змогу охопити всю сукупність прав, які можуть бути віднесені до інтелектуальної власності. Проте така універсальність є свідченням також аморфності, відсутності чіткого визначення сутності поняття «інтелектуальна власність». Це ускладнює застосування терміна на практиці.

3. Поняття права інтелектуальної власності

Відповідно до ст. 418 ЦК України **право інтелектуальної власності** – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений законом. Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності визначається законом.

Об'єктом власності є право на результати інтелектуальної діяльності людини. Це право має подвійну природу. З одного боку, творець (автор) нематеріального об'єкта власності і творець матеріального об'єкта власності мають подібні права власності, тому що право на результат творчої діяльності забезпечує його власнику виняткову можливість розпоряджатися цим результатом на свій розсуд, а також передавати іншим особам, тобто воно подібне до права власності на матеріальні об'єкти (майновим правом).

З іншого боку, поряд з майновим правом, існує деяке духовне право творця на результат творчої праці, так зване право автора. Тобто автор має сукупність особистих немайнових (моральних) прав, що не можуть відчужуватися від їхнього власника в силу їхньої природи, та майнових прав. Іншими словами, якщо майнове (економічне право) на результат творчої праці може бути віддільним від творця (переданим іншій особі в обмежене чи необмежене користування), то моральне (немайнове) право автора невіддільне від творця і не може бути передано іншій особі.

У спеціальній юридичній літературі з питань інтелектуальної власності можна знайти різні визначення поняття «право інтелектуальної власності»: в об'єктивному розмінні (як цивільно-правовий інститут) та в суб'єктивному розумінні (як суб'єктивне право).

Право інтелектуальної власності як цивільно-правовий інститут – це сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері створення, використання й охорони результатів інтелектуальної, творчої діяльності.

Суб'єктивне право інтелектуальної власності – це право суб'єкта на володіння, користування та розпорядження належним йому відповідно до закону результатом інтелектуальної, творчої діяльності.

Отже, право інтелектуальної являє собою сукупність правових норм, якими регулюють суспільні відносини у сфері створення, оформлення, використання та охорони результатів інтелектуальної діяльності людини.

4. Структура права інтелектуальної власності

Загальною нормою, що регламентує об'єкти цивільних прав, є ст. 177 ЦК України, в якій серед таких об'єктів позначаються, зокрема, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні і нематеріальні блага.

Спеціальною ж нормою буде ст. 420 ЦК України, в якій деталізуються об'єкти цивільного права, що є результатами інтелектуальної, творчої діяльності. Так, відповідно до ст. 420 ЦК України, **до об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать:**

- *літературні та художні твори;*
- *комп'ютерні програми;*
- *компіляції даних (бази даних);*
- *виконання;*
- *фонограми, відеограми, передачі (програми) організації мовлення;*
- *наукові відкриття;*
- *винаходи, корисні моделі, промислові зразки;*
- *компонування напівпровідникових виробів;*
- *раціоналізаторські пропозиції;*
- *сорти рослин, породи тварин;*
- *комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення;*

➤ *комерційні таємниці.*

Існують різноманітні пропозиції щодо класифікації об'єктів права інтелектуальної власності. Найбільш оптимальною з них є та, за якою вирізняються види цих об'єктів залежно від особливостей правових режимів, обумовлених, у свою чергу, властивостями самого об'єкта.

Долучаючись до дискусії, вважаємо, що структура об'єктів права інтелектуальної власності має такий вигляд:

- 1. Авторське право та суміжні права, яким охороняються твори науки, літератури та мистецтва, виконання, фонограми та відеограми, передачі організацій мовлення.**
- 2. Право промислової власності, до якого ми зараховуємо винаходи, корисні моделі та промислові зразки.**
- 3. Засоби індивідуалізації учасників господарського обороту, серед яких виокремлюємо комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів та послуг), географічні зазначення (зазначення походження товару).**
- 4. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності, до яких відносимо наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, селекційні досягнення та комерційні таємниці.**

Згідно зі ст. 421 Цивільного кодексу України **суб'єктами права інтелектуальної власності є творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові або майнові права інтелектуальної власності.**

Загальні цивільно-правові вимоги до творців як суб'єктів права інтелектуальної власності як і взагалі до суб'єктів цивільно-правових відносин – це наявність у них **право- та дієздатності**. Між тим здатність до творчості не залежить від цивільної дієздатності:

а) **для творчості досягнення певного юридично значущого віку не вимагається;**

б) **недієздатні особи зберігають та реалізують творчий потенціал і їх неможливо позбавити права на творчість.**

в) суб'єктами права інтелектуальної власності, звичайно, є живі люди, але іноді дослідники стверджують про так звану **фантомну правоздатність** до творчості – коли ідея особи втілювалася в результат після її смерті із включенням автора ідеї до колективу співавторів.

З практичної точки зору всіх суб'єктів права інтелектуальної власності можна поділити на дві групи. До першої групи належать **первинні суб'єкти**, які набули право інтелектуальної власності в результаті створення об'єкта інтелектуальної власності або державної реєстрації прав на цей об'єкт.

Друга група суб'єктів права інтелектуальної власності – **це вторинні суб'єкти права інтелектуальної власності**. Вони самі нічого не створюють, але на підставі закону або договору набувають у встановленому порядку

майнових прав інтелектуальної власності й відповідно також визнаються суб'єктами права інтелектуальної власності.

Окремо варто виділити таких суб'єктів права інтелектуальної власності, як працівники, що створили об'єкти у зв'язку з виконанням трудового договору, та особи, які створили такі об'єкти за замовленням.

Результат творчої діяльності може бути створений не тільки одним автором, а й кількома. Такий вид співучасті у створенні цього результату прийнято називати співавторством. Воно може мати місце у будь-якому виді творчої діяльності.

5. Система законодавства про інтелектуальну власність

Правові засади розвитку творчої діяльності людини і охорони її результатів закладені в Конституції України, яка проголосила свободу літературної, художньої і технічної творчості й захист інтелектуальної власності. У ст. 54 Конституції України закріплено основний принцип охорони інтелектуальної власності – *кожен громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності, ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом.*

Відносини у сфері інтелектуальної діяльності регулюються цілою низкою актів цивільного законодавства, центральне місце серед яких посідає **Цивільний кодекс України**, Книга четверта якого – **«Право інтелектуальної власності»** – містить загальні й спеціальні норми. Глава 35 **«Загальні положення про право інтелектуальної власності»** стосується питань, що регулюються однаково стосовно будь-якого інтелектуального продукту, її призначення полягає у визначенні кола об'єктів і суб'єктів інтелектуальної діяльності, закріпленні основних принципів і підходів щодо охорони відповідних прав, встановленні строку чинності виключних прав, визначенні змісту особистих немайнових і майнових прав інтелектуальної власності.

Спеціальні правила щодо особливостей створення і використання певного об'єкта вміщені у главах 36-46 Книги четвертої, а також у главах 75 та 76 Книги п'ятої Цивільного кодексу України, в якій врегульовуються договірні відносини з приводу розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.

Крім того, в Україні прийнято ряд спеціальних **Законів України**, які регулюють відносини у сфері інтелектуальної власності. Серед них:

- Закон України «Про авторське право і суміжні права»;
- Закон України «Про видавничу справу»;
- Закон України «Про інформацію»;
- Закон України «Про кінематографію»;
- Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»;
- Закон України «Про правову охорону географічних зазначень»;
- Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»;
- Закон України «Про охорону прав на промислові зразки»;
- Закон України «Про охорону прав на сорти рослин»;

- Закон України «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів», та інші.

У разі, коли необхідно врегулювати суперечки щодо прав на об'єкти інтелектуальної власності між фізичними або юридичними особами України й іноземних держав, верховенство над національними законами мають **міжнародні конвенції, договори та угоди** до яких приєдналася Україна. На теперішній час Україна є учасницею 20 міжнародних договорів у цій сфері, більшість із яких регулює правовідносини у сфері промислової власності, а ще декілька – у сфері авторського права і суміжних прав. Серед **міжнародних угод у сфері інтелектуальної власності** можна виділити наступні:

- 1) Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів 1886 р. Паризький Акт від 24 липня 1971 р., учасницею якої Україна є з 31 травня 1995 р.;
- 2) Страсбурзька угода про Міжнародну патентну класифікацію від 24 березня 1971 р., яка набула чинності для України 17 грудня 2008 р.;
- 3) Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 р., яка набула чинності для України 25 грудня 1991 р.;
- 4) Ніццька угода про міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків від 15 червня 1957 р., до якої Україна приєдналася 1 червня 2000 р.;
- 5) Договір про патентне право, прийнятий 1 червня 2000 р. у м. Женеві, до якого Україна приєдналася з 22 листопада 2002 р.;
- 6) Паризька Конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р., учасницею якої Україна стала 25 грудня 1991 р.;
- 7) Римська конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення 1961 р., ратифікована Україною у 2001 р.;
- 8) Договір ВОІВ з авторського права 1996 р., до якого Україна приєдналася у 2001 р.;
- 9) Конвенція, що засновує Всесвітню організацію інтелектуальної власності від 14 липня 1967 р та змінена 2 жовтня 1979 р.;
- 10) Договір ВОІВ про виконання і фонограми від 20 грудня 1996 р., до якого Україна приєдналася 20 вересня 2001 р.;
- 11) Всесвітня конвенція про авторське право від 6 вересня 1952 р., ратифікована Україною 17 січня 1993 р., та інші.

Лекція 2. Авторське право та суміжні права

1. Поняття авторського права
2. Об'єкти авторського права
3. Суб'єкти авторського права
4. Зміст авторського права

1. Поняття авторського права

Духовна творчість насамперед реалізується через літературу, музику, мистецтво. Її результати як відображення духовного багатства людини невичерпні за формами, прийомами, способами об'єктивного вираження є об'єктами охорони. Суспільні відносини, пов'язані з їх створенням та використанням врегульовуються **авторським правом**.

В Україні на законодавчому рівні відсутнє визначення поняття авторського права. Проте якщо звернутися до міжнародно-правових актів, то у роз'ясненнях Міжнародного бюро ВОІВ можна знайти таке його визначення: **авторське право – це надане законом виключне право автора твору оголосити себе творцем цього твору, відтворювати його, розповсюджувати або доводити його до відома публіки будь-якими способами і засобами, а також дозволяти іншим особам використовувати твір визначеним способом**. На підставі наведеного визначення авторського права можна дати йому визначення у двох розуміннях – в об'єктивному і суб'єктивному.

В об'єктивному значенні авторське право, являє собою сукупність правових норм, які регулюють відносини, що виникають у зв'язку зі створенням і використанням творів науки, літератури і мистецтва.

У суб'єктивному значенні авторське право – це особисті немайнові і майнові права, що належать особам, які створили твори науки, літератури і мистецтва.

2. Об'єкти авторського права

Відповідно до ч. 2 ст. 433 Цивільного кодексу України та ч. 1 ст. 7 Закону України «Про авторське право і суміжні права» **авторським правом охороняються твори як оприлюднені, так і не оприлюднені, як завершені, так і не завершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, мети (освіта, інформація, реклама, пропаганда, розваги тощо), цінності і достоїнства, а також способу чи форми їх об'єктивного вираження**.

Отже, творами є «не матеріальні продукти, а творча думка, що стала в них об'єктивною реальністю». Проте не будь-який твір як результат інтелектуальної діяльності людини охороняють норми авторського права. Об'єктами авторського права визнають лише такі твори, які мають передбачені законом ознаки.

Ознаками твору, який визнано об'єктом авторського права, є творчий, оригінальний характер і об'єктивна форма вираження.

У міжнародних договорах та національному законодавстві різних держав, в тому числі й України, визначено перелік творів, які охороняються

авторським правом. Такий перелік є невичерпним у ньому зазначено найважливіші об'єкти авторського права для інформування потенційних суб'єктів про можливість охорони їх інтересів в межах авторського права.

Перелік творів, які належать до об'єктів авторського права, наведений у ст. 433 ЦК України та ст. 6 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Слід зазначити, що переліки об'єктів авторського права у зазначених нормативно-правових актах за деякими пунктами не збігаються.

Відповідно до вказаних нормативно-правових актів **об'єктами авторського права визнано такі твори:**

- *виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори;*
- *літературні письмові твори белетристичного (розповідна художня проза – романи, повісті, оповідання, новели), публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо) та їх сценічні обробки, придатні для сценічного показу;*
- *музичні твори з текстом і без тексту;*
- *драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки;*
- *аудіовізуальні твори;*
- *твори образотворчого мистецтва;*
- *твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва;*
- *фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії;*
- *твори ужиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла, ювелірні вироби тощо, якщо вони не охороняються законами України про правову охорону об'єктів промислової власності;*
- *ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, архітектури та інших сфер діяльності;*
- *сценічні обробки фольклору, придатні для сценічного показу;*
- *похідні твори;*
- *збірники творів, збірники обробок фольклору, енциклопедії та антології, збірники звичайних даних, інші складені твори за умови, що вони є результатом творчої праці за доббором, координацією або упорядкуванням змісту без порушення авторських прав на твори, що входять до них як складові частини;*
- *тексти перекладів для дублювання, озвучення, субтитрування українською та іншими мовами іноземних аудіовізуальних творів;*
- *комп'ютерні програми;*
- *компіляції даних (бази даних), якщо вони за доббором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;*
- *інші твори.*

Твори, які не є об'єктами авторського права

Законодавством визначено перелік творів, що не є об'єктами авторського права та не охороняються авторським правом. Відповідно до ст. 434 Цивільного кодексу України та ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» **такими об'єктами є:**

- *повідомлення про новини дня або поточні події, що мають характер звичайної прес-інформації;*
- *твори народної творчості (фольклор);*
- *видані органами державної влади у межах їх повноважень офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру (закони, укази, постанови, судові рішення, державні стандарти тощо) та їх офіційні переклади;*
- *державні символи України, державні нагороди; символи і знаки органів державної влади, Збройних Сил України та інших військових формувань; символіка територіальних громад; символи та знаки підприємств, установ та організацій;*
- *грошові знаки;*
- *розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не відповідають критеріям оригінальності і на які поширюється право sui-generis (своєрідне право, право особливого роду);*
- *абрєвіатури;*
- *фотографії, що не мають ознак оригінальності (не є фотографічними творами).*

3. Суб'єкти авторського права

Відповідно до ст. 435 ЦК України та ч.2 ст.5 Закону України «Про авторське право і суміжні права» **суб'єктами авторського права є автори творів, їх спадкоємці та інші фізичні та юридичні особи, які набули авторських прав відповідно до договору або закону, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права.** Тобто суб'єкти авторського права – фізичні та юридичні особи, які є носіями суб'єктивних майнових та немайнових прав та обов'язків.

Зазвичай суб'єктів авторських прав поділяють на дві групи за способом набуття авторського права – **первинні та похідні (вторинні) суб'єкти авторського права.** *Первинними суб'єктами авторського права є ті, які набувають авторських прав внаслідок створення ними твору. Похідними суб'єктами авторського права є ті, які набувають авторських прав від первинних суб'єктів.*

Відповідно до ч. 1 ст. 435 ЦК України **первинним суб'єктом авторського права є автор твору.** Відповідно до ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» **автор визначений як фізична особа, творчою працею якої створений твір.** Автором вважається особа, зазначена на оригіналі або примірнику твору. Якщо дійсним автором твору є особа, яка не зазначена на оригіналі або примірнику твору, вона повинна доказати своє

авторство. Це положення застосовується також у разі опублікування твору під псевдонімом, який ідентифікує автора.

Здатність мати цивільні права та обов'язки (цивільну правоздатність) мають усі фізичні особи (ст. 25 ЦК України), тому малолітні і неповнолітні фізичні особи, які створили об'єкти авторського права, визнаються не тільки авторами своїх творінь, у них виникає весь комплекс авторських прав. Проте діти віком до 14 років мають право здійснювати лише особисті немайнові права (ст. 31 ЦК України). Майнові права цих осіб здійснюють їх законні представники. Особи віком від 14 до 18 років мають право самостійно здійснювати права автора на твори науки, літератури та мистецтва (ст. 32 ЦК України). Особи, дієздатність яких обмежена, здійснюють свої майнові авторські права тільки за згодою їхніх піклувальників.

Твори науки, літератури і мистецтва можуть бути результатом творчої праці як однієї особи, так і кількох осіб – співавторів, які беруть участь у творчому процесі. Згідно зі ст. 13 Закону України «Про авторське право і суміжні права» **співавторами є особи, спільною творчою працею яких створено твір**. А згідно з ч. 1 ст. 436 ЦК України **авторське право на твір, створений у співавторстві, належить співавторам спільно, незалежно від того, становить такий твір нерозривне ціле чи складається із частин, кожна з яких може мати ще й самостійне значення**.

Виходячи з законодавчого визначення співавторства, можна виділити **три основні ознаки співавторства**:

по-перше, співавторство – це сумісна творча праця кількох осіб;

по-друге, співавторство – це досягнення певної спільної мети, на що спрямована спільна творча праця кількох осіб, а саме – створення колективного твору;

по-третє, співавторство – це приналежність авторського права особам, які беруть участь у створенні твору.

Під похідним (вторинним) суб'єктом авторського права слід розуміти фізичних або юридичних осіб, які не брали участі у створенні твору науки, літератури і мистецтва, але набули певного обсягу майнових прав інтелектуальної власності на твір за законом або за договором. Їх називають правонаступниками.

Похідними (вторинними) суб'єктами авторського права на твір можуть бути:

1) *спадкоємці автора;*

2) *роботодавець, коли твір створений у порядку, визначеному ст. 429 ЦК України;*

3) *замовник.*

4. Зміст авторського права

Зміст суб'єктивного авторського права складають особисті немайнові і майнові авторські повноваження, які належать авторам та іншим особам за наявності відповідних підстав.

Відповідно до ст. 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права» автору належать такі **особисті немайнові права**:

- 1) *право вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора в оригіналі і копіях твору і за будь-якого використання твору, якщо це практично можливо;*
- 2) *право забороняти під час будь-якого використання твору згадування свого імені, якщо автор твору бажає залишитися анонімом;*
- 3) *право обирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора в оригіналі і копіях твору і за будь-якого використання твору;*
- 4) *право вимагати збереження цілісності твору, протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору, у тому числі супроводження твору ілюстраціями, передмовами, післямовами, коментарями тощо без згоди автора;*
- 5) *право надати назву твору або залишити його без назви;*
- 6) *право присвятити твір особі (особам), події або даті.*

Особисті немайнові права належать лише автору та не можуть бути передані (відчужені) іншим особам і не переходять у спадщину.

Під майновими правами інтелектуальної власності автора на твір зазвичай розуміють право автора на використання твору. Відповідно до ч. 1 ст. 440 Цивільного кодексу України **майновими правами автора на твір є**:

- 1) *право на використання твору;*
- 2) *виключне право дозволяти використання твору;*
- 3) *право перешкоджати неправомірному використанню твору, в тому числі забороняти таке використання;*
- 4) *інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.*

Відповідно до ч. 2 ст. 12 Закону України «Про авторське право і суміжні права» **майнові права інтелектуальної власності на твір можуть належати не лише авторові твору, а й іншим особам**, до яких зазначені майнові права переходять на підставі авторського договору або закону, після чого такі особи стають вторинними суб'єктами авторського права.

Відповідно до ч. 1 ст. 12 Закону України «Про авторське право і суміжні права» **під використанням твору слід розуміти**:

1. *відтворення; включення до складеного твору;*
2. *включення до іншого твору, крім складеного твору;*
3. *розповсюдження примірників твору;*
4. *імпорт примірників твору;*
5. *здавання в найм або в позичку примірників твору;*
6. *публічне виконання, публічний показ, публічне демонстрування, публічне сповіщення, інтерактивне надання доступу публіці та інші способи доведення до загального відома публіки;*
7. *переклад;*
8. *переробка, адаптація, аранжування та інші подібні зміни твору.*

Суб'єкт авторського права для повідомлення про свої майнові права може використовувати знак охорони авторського права, що складається з

латинської літери "С", обведеної колом – ©, поряд з яким зазначаються ім'я (найменування) суб'єкта майнових прав на твір, рік першого опублікування твору.

Відповідно до ст. 446 Цивільного кодексу України та статті 31 Закону України «Про авторське право і суміжні права» **авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення і починає діяти від дня створення протягом усього життя автора і 70 років після його смерті.** Твори, на які авторське право скінчилося, вважаються суспільним надбанням. Твори, які стали суспільним надбанням, можуть вільно використовуватися будь-якою особою без виплати авторської винагороди, проте, з дотриманням особистих немайнових прав, встановлених законом.

Лекція 3. Суміжні права

1. Поняття та об'єкти суміжних прав
2. Суб'єкти суміжних прав
3. Виникнення та презумпція суміжних прав
4. Права виконавців, виробників фонограм, відеограм та організацій мовлення

1. Поняття та об'єкти суміжних прав

Предметом правової охорони є також права, що тісно пов'язані з авторськими, але мають самостійний характер і отримали назву суміжних прав. Суміжні права можна визначити як права на результати творчої діяльності виконавців, виробників фонограм, відеограм, організацій мовлення та їх правонаступників, яким на підставах, передбачених законом, передані ці права.

Відповідно до ст. 449 Цивільного кодексу України та ст. 34 Закону України «Про авторське право і суміжні права» **об'єктами суміжних прав без виконання будь-яких формальностей щодо цих об'єктів та незалежно від призначення, змісту, цінності тощо, способу та форми вираження є:**

- а) виконання літературних, драматичних, музичних, музично-драматичних, хореографічних, фольклорних та інших творів;
- б) фонограми;
- в) відеограми;
- г) програми (передачі) організацій мовлення.

Законом України «Про авторське право і суміжні права» визначено поняття виконання у ст. 1, **виконання** – *результат індивідуальної чи колективної діяльності з артистичного представлення музичних, драматичних, літературних, хореографічних або подібних творів, фольклору чи інших художніх образів*. Тобто, це звукове, візуальне, візуально-звукове подання літературного або художнього твору, у тому числі естрадних, циркових, лялькових номерів, фольклору тощо. Воно може сприйматися зором, слухом або одночасно зором і слухом.

Виконання охороняється як одноразовий акт виконання. Кожне нове виконання одного й того ж твору і тим же виконавцем створює новий об'єкт виконавського права. Виконання може здійснювати лише фізична особа; воно завжди є «живим».

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» **фонограма** – *вироблений (кінцевий) звукозапис виконання або інших звуків, або відображень звуків, крім звукозапису, що використовується у складі аудіовізуального твору*.

Отже, фонограма – це фіксація виконання творів та фіксація звуків, хоча останні можуть не бути результатом творчості. Наприклад, можна уявити собі фонограму, де зафіксовано шум лісу, спів птахів тощо. Її виробник також отримує охорону, хоча там нема ні виконання, ні виконавця.

Фонограмою може бути визнано об'єкт, який відповідає таким критеріям:

- а) це виключно звуковий запис (якщо запис звуку, поєднаний із відео-супроводом, то він підпадає або під поняття відеограми або визнається аудіовізуальним твором);*
- б) цей запис зафіксований на будь-якому матеріальному носії за допомогою спеціальних технічних засобів, що надає змогу його сприймати, відтворювати та сповіщувати;*
- в) змістом запису можуть бути виконання та інші звуки, незалежно від того, чи є вони наслідком творчої чи будь-якої іншої діяльності людини, чи взагалі за своїм походженням не пов'язані з людиною (спів птахів у лісі, шум прибою тощо);*
- г) запис не є складовою аудіовізуального твору.*

Відеограма визначається Законом України «Про авторське право і суміжні права» як *вироблений (кінцевий) відеозапис виконання або інших зображень (із звуковим супроводом або без нього), крім відеозапису, що використовується у складі аудіовізуального твору.*

Отже, відповідно до цього Закону відеограма має такі ознаки:

- а) це є запис рухомих зображень, які можуть бути зафіксовані окремо або в поєднанні із звуковим супроводом;*
- б) цей запис зафіксований на будь-якому матеріальному носії за допомогою спеціальних технічних засобів, що надає змогу його сприймати, відтворювати та сповіщувати;*
- в) змістом запису можуть бути як виконання, так і інші події, незалежно від того, чи є вони фіксуванням творчого процесу та його результатів, чи не мають ознак інтелектуальної діяльності;*
- г) запис не підпадає під ознаки аудіовізуального твору та не є його частиною.*

Відповідно до Римської (Міжнародної) конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення як об'єкти суміжних прав охороняються передачі організацій мовлення. Поняття «передача організації мовлення» у конвенції не міститься, є лише визначення, що під «телерадіомовленням мається на увазі передача звуків і або звуків і зображень бездротовими засобами для приймання публікою». Але навряд чи можна його вважати визначенням терміну передача організації мовлення.

Законодавство України також надає правову охорону програмі (передачі) організацій мовлення. В Законі України «Про авторське право і суміжні права» дається наступне визначення поняття **програми організації мовлення** – *поєднана єдиною творчою концепцією сукупність передач (телерадіопередач), інших творів та/або об'єктів суміжних прав, яка має постійну назву і транслюється радіомовником чи телемовником за певною сіткою мовлення.*

Особливість охорони цих об'єктів полягає в тому, що вони завжди містять у своєму складі інші охоронювані об'єкти, що слугують базою для створення передач: авторські тексти, сценарії, усні та музичні твори, аудіовізуальні твори, виконання, відеограми тощо. Більшість з них підпадає під авторсько-правову охорону. Тому передача, яка включає в себе інші твори,

набуває похідного характеру. Як правило, теле- чи радіомовна компанія набуває авторських прав на власні теле- чи радіопередачі або внаслідок створення службових творів робітниками таких компаній, або через укладання відповідних авторських договорів про використання творів, що увійшли до передачі як складові частини. Автором окремих теле- та/або радіопередач чи програм може бути студія-виробник.

2. Суб'єкти суміжних прав

Міжнародним правом, зокрема Римською конвенцією про охорону прав виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення, на сьогоднішній день до **суб'єктів суміжних прав відносять виконавців, виробників фонограм та організації мовлення.**

Відповідно до ст. 450 Цивільного кодексу України, та ч.2 ст. 35 Закону України «Про авторське право і суміжні права» **суб'єктами суміжних прав можуть бути фізичні та юридичні особи, які поділено на дві групи:**

- 1) *первинні суб'єкти, які безпосередньо створюють об'єкти суміжних прав;*
- 2) *похідні суб'єкти, які набувають майнових прав на відповідний об'єкт відповідно до договору чи закону.*

Так, зокрема, **первинними суб'єктами суміжних прав є виконавець, виробник фонограми, виробник відеограми, організація мовлення.**

Ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» **виконавцями визнає актора (театру, кіно тощо), співака, музиканта, танцюриста або іншу особу, яка виконує роль, співає, читає, декламує, грає на музичному інструменті, танцює чи будь-яким іншим способом виконує твори літератури, мистецтва чи твори народної творчості, циркові, естрадні, лялькові номери, пантоміми тощо, а також диригента музичних і музично-драматичних творів.**

Виробник фонограми – фізична та/або юридична особа, яка бере на себе ініціативу і несе відповідальність за вироблення фонограми. **Виробник відеограми** – фізична та/або юридична особа, яка бере на себе ініціативу та несе відповідальність за вироблення відеограми.

Під організаціями мовлення розуміються особа, яка здійснює добір радіо- або телевізійних програм та надає їх для одночасного масового та індивідуального приймання користувачами на основі створеного нею розкладу програм.

До похідних суб'єктів суміжних прав відносять осіб, які набули прав відповідно до договору або закону:

- *спадкоємці виконавців та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо виконання;*
- *спадкоємці, правонаступники виробників фонограм та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо фонограм;*

- *спадкоємці, правонаступники виробників відеограм та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо відеограм;*
- *правонаступники організації мовлення та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо їх програм (передач).*

3. Виникнення та презумпція суміжних прав

Суміжні права є похідними правами від авторських. Тому основним принципом виникнення та здійснення суміжних прав є безумовне дотримання авторських прав.

Законодавством України затверджено наступні принципові положення щодо суміжних прав:

- *виконавці здійснюють свої права за умови дотримання ними прав авторів виконуваних творів та інших суб'єктів авторського права;*
- *виробники фонограм, виробники відеограм, здійснюючи свої права, повинні дотримуватися прав суб'єктів авторського права і виконавців;*
- *організації мовлення, здійснюючи свої права, повинні дотримуватися прав суб'єктів авторського права, виконавців, виробників фонограм (відеограм).*

У тому разі, коли не дотримуються зазначених принципів виконавці, виробники фонограм і відеограм та організації мовлення, вони є порушниками авторських і суміжних прав, а, отже, і не можуть бути власниками своїх суміжних прав.

Відповідно до ч.3 ст. 36 Закону України «Про авторське право і суміжні права» для виникнення та здійснення суміжних прав не вимагається виконання будь-яких формальностей.

Ст. 450 Цивільного кодексу України встановлено, що за відсутності доказів іншого, виконавцем, виробником фонограми, виробником відеограми вважаються особи, імена (найменування) яких зазначено у фонограмі, відеограмі та їх копіях або на упаковці, що містить примірники фонограми, відеограми.

Відповідно до статті 451 Цивільного кодексу України:

- *право інтелектуальної власності на виконання виникає з моменту його здійснення;*
- *право інтелектуальної власності на фонограму чи відеограму виникає з моменту її вироблення;*
- *право інтелектуальної власності на передачу (програму) організації мовлення виникає з моменту її першої трансляції.*

Виконавець, виробник фонограми, виробник відеограми для сповіщення про свої суміжні права на фонограмах, відеограмах і всіх їх примірниках, що розповсюджуються серед публіки на законних підставах, або їх упаковках можуть використовувати спеціальний знак охорони суміжних прав. Цей знак складається з таких елементів:

- латинська літера «Р», обведена колом ;

- імена (найменування) суб'єкта майнових прав;
- рік першої публікації об'єкта суміжних прав.

Відсутність знака охорони суміжних прав не позбавляє володільця суміжного права його захисту, проте, в ряді випадків утруднює процес доказування при його порушенні.

4. Права виконавців, виробників фонограм, відеограм та організацій мовлення

Зміст особистих немайнових прав виконавців, виробників фонограм та відеограм, організацій мовлення розкривається у ст. 37 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Так, зокрема **виконавцеві твору належать такі особисті немайнові права:**

- а) вимагати визнання того, що він є виконавцем твору;*
- б) вимагати, щоб його ім'я або псевдонім зазначалися чи повідомлялися у зв'язку з кожним використанням виконанням (у разі, якщо це можливо);*
- в) вимагати забезпечення належної якості запису його виконання і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій суттєвій зміні, що може завдати шкоди його честі і репутації.*

Виробник фонограми, виробник відеограми має право зазначати своє ім'я (назву) на кожному носії запису або його упаковці поряд із зазначенням авторів, виконавців і назв творів, вимагати його згадування у процесі використання фонограми, відеограми (у разі якщо це можливо).

Організація мовлення має право зазначати своє найменування у зв'язку з використанням програми організації мовлення.

Особисті немайнові права виконавця, виробника фонограми, виробника відеограми, організації мовлення не можуть бути передані (відчужені) іншим особам і не переходять у спадщину.

Відповідно ж до ч. 1 ст. 452 ЦК України **майновими правами інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав є:**

- 1) право на використання об'єкта суміжних прав;*
- 2) виключне право дозволяти використання об'єкта суміжних прав;*
- 3) право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта суміжних прав, у тому числі забороняти таке використання;*
- 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.*

Законодавством встановлено строк охорони суміжних прав. Цей строк визначає період у часі, коли охоронювані законом об'єкти можуть використовуватись тільки з дозволу правовласника. Охорона майнових прав на виконання фонограми, відеограми, передачі організацій мовлення діє протягом 50 років з моменту, відповідно, або здійснення виконання, або вироблення фонограми чи відеограми, або з моменту першої трансляції програми організації мовлення незалежно від використаних технічних засобів. Цей строк починається з 1 січня року, наступного за роком вчинення названих

дій. Особисті немайнові права на об'єкти суміжних прав охороняються безстроково.

Лекція 4.

Право інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки

1. Поняття промислової власності
2. Поняття та об'єкти винаходу, корисної моделі, промислового зразка та умови надання їм правової охорони
3. Суб'єкти права інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки.
4. Набуття права інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки
5. Зміст права інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки

1. Поняття промислової власності

Одним із видів творчості є науково-технічна діяльність, результати якої називають промисловою власністю.

Промислова власність відіграє вирішальну роль у становленні та розвитку сучасної інноваційної економіки. Стало помітним, що в усіх розвинених країнах спостерігаються тенденції до активізації процесів створення та використання науково-технічних розробок.

Відповідно до ст. 1 Паризької конвенції з охорони промислової власності **об'єктами охорони промислової власності є патенти на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування й вказівки про походження чи найменування місця походження, а також припинення недобросовісної конкуренції.** Промислова власність розуміється в найбільш широкому значенні і розповсюджується не тільки на промисловість і торгівлю у власному значенні слова, але також і на галузі сільськогосподарського виробництва і добувної промисловості та на всі продукти промислового чи природного походження, наприклад: вино, зерно, тютюновий лист, фрукти, худоба, копалини, мінеральні води, пиво, квіти, борошно.

Сучасна цивільно-правова практика дещо звузила коло об'єктів промислової власності, вилучивши з нього засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту товарів і послуг. Зазвичай під промисловою власністю розуміють такі результати науково-технічної творчості як винаходи, корисні моделі та промислові зразки.

Термін «**промислова власність**» використовують у зв'язку з тим, що об'єкти інтелектуальної власності оцінюються насамперед під кутом зору промислової придатності, економічної ефективності, прибутковості під час використання у виробництві.

Цей самий термін «**промислова власність**» застосовується для позначення рухомої й нерухомої матеріальної власності, яка використовується в процесі промислового виробництва (будівель, споруд, обладнання тощо). За таких умов фахівці й науковці різних галузей, різних

спеціальностей по-різному тлумачать поняття «промислова власність», що подеколи призводить до непорозуміння й плутанини.

Право промислової власності, як і будь-яке інше право, прийнято розглядати в об'єктивному і суб'єктивному значенні.

Право промислової власності (патентне право) в об'єктивному розумінні – сукупність правових норм, які регулюють відносини, що виникають у зв'язку зі створенням і використанням результатів науково-технічної творчості.

У суб'єктивному розумінні право промислової власності (патентне право) це особисті немайнові і майнові права, що належать особам, які створили той чи інший об'єкт науково-технічної творчості.

2. Поняття та об'єкти винаходу, корисної моделі, промислового зразка та умови надання їм правової охорони

Винахід

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» **винахід** – *результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології.*

Разом із тим у навчальній літературі містяться дещо інші визначення. Так, зокрема, у словнику-довіднику з інтелектуальної власності **винахід визначається** як рішення утилітарної задачі в будь-якій галузі промисловості або іншій сфері суспільно-корисної діяльності людини, що відповідає визначеним законодавством умовам надання правової охорони і визнане як винахід компетентним державним органом. **А. Сергєєв** вважає, що **винаходом** може бути будь-який досягнутий людиною творчий результат, суть якого полягає в знаходженні конкретних технічних засобів для вирішення задачі, що виникла у сфері практичної діяльності. **І. Хейфец** трактує **винахід** як творче вирішення технічного завдання.

Відповідно до ч. 1 ст. 459 ЦК України та ч. 1 ст. 7 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» **винахід вважається придатним для набуття права інтелектуальної власності на нього, якщо він є новим, має винахідницький рівень і придатний для промислового використання.**

Відповідно до ч. 2 ст. 459 ЦК України **об'єктом винаходу може бути продукт (пристрій, речовина тощо) або процес у будь-якій сфері технології.** Закон України «Про охорону прав на винаходи й корисні моделі» дещо ширше визначає, об'єкти винаходу. Так, зокрема, відповідно до ч. 2 ст. 6 вказаного Закону **об'єктом винаходу може бути:**

- *продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослин і тварин тощо);*
- *процес (спосіб), або нове застосування відомого продукту або способу.*

Корисна модель

Термін «**корисна модель**» в різних країнах світу трактується по-різному: «малий винахід» в Австралії, «корисне нововведення» в Малайзії, «свідоцтво про корисність» у Франції чи «короткостроковий патент» у Бельгії

та Нідерландах. Об'єктом правової охорони корисні моделі виступають як менш значні винаходи, зокрема в галузі механіки (пристрої, інструменти, побутові вироби тощо).

Визначення змісту поняття «корисна модель» міститься в Законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі». Так, відповідно до ст. 1 вказаного Закону **корисна модель, як і винахід є результатом інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології**. Поняттям «корисна модель» звичайно охоплюються такі технічні нововведення, які за своїми зовнішніми ознаками дуже нагадують патентоспроможні винаходи, однак є менш значними з огляду на їхній внесок до рівня техніки. На відміну від винаходу корисна модель повинна бути тільки новою й придатною для промислового використання. До неї не застосовується такий критерій охороноздатності, як винахідницький рівень.

Відповідно до ч. 2 ст. 460 ЦК України та ч. 2 ст. 6 Закону України «Про охорону прав на винаходи й корисні моделі» **об'єктом корисної моделі може бути пристрій або процес у будь-якій сфері технології**.

Промисловий зразок

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» **промисловий зразок – це результат інтелектуальної, творчої діяльності людини у галузі художнього конструювання**.

Правова охорона надається промислового зразку, що не суперечить суспільним інтересам, загально визнаним принципам моралі та відповідає критеріям охороноздатності. Відповідно до ч. 1 ст. 461 ЦК України та ч. 1 ст. 6 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» **промисловий зразок вважається придатним для набуття права інтелектуальної власності на нього, якщо він є новим і має індивідуальний характер**.

Відповідно до ч. 2 ст. 461 ЦК України та ч. 2 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» **об'єктом промислового зразка в Україні може бути зовнішній вигляд виробу або його частини, що визначається, зокрема, лініями, контурами, кольором, формою, текстурою та/або матеріалом виробу, та/або його оздобленням**.

Об'єкти промислового зразка можуть бути **об'ємними, площинними (малюнки) або комбінованими**.

3. Суб'єкти права інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки

Відповідно до ст. 463 ЦК України **суб'єктами права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок є:**

- 1) *винахідник, автор промислового зразка;*
- 2) *інші особи, які набули прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок за договором чи законом.*

Таким чином до суб'єктів права інтелектуальної власності на об'єкти промислової власності відносяться **фізичні і юридичні особи**, які беруть участь у відносинах, пов'язаних зі створенням набуттям і використанням винаходів, корисних моделей, промислових зразків. До їх числа відносяться:

автори (винахідники), патентовласники і правонаступники авторів (винахідників) та патентовласників.

Для визнання особи винахідником або автором промислового зразка не має значення його вік або стан дієздатності. Фізичні особи, дієздатність яких обмежена, здійснюють свої майнові права інтелектуальної власності за згодою їхніх піклувальників. Фізичні особи віком від 14 до 18 років здійснюють свої права самостійно.

Якщо у створенні винаходу, корисної моделі, промислового зразка брали участь кілька фізичних осіб, усі вони вважаються **співавторами**. Підставою для виникнення співавторства є спільна творча праця декількох осіб для вирішення конкретної задачі. Так, робота може бути почата однією особою, продовжена іншою, а довершена третьою. Тобто для того, щоб особа могла бути визначена співавтором, необхідно, щоб ця особа внесла творчий вклад у розробку.

Не визнаються авторами (винахідниками) фізичні особи, які не внесли особистого творчого внеску у створення винаходу, корисної моделі, промислового зразка, а надали автору (винахіднику) тільки технічну, організаційну чи матеріальну допомогу при його створенні і (або) оформленні заявки.

Серед **похідних суб'єктів** права інтелектуальної власності значне місце належить **роботодавцю**, який набуває права на об'єкти права інтелектуальної власності за законом. Так відповідно до ч. 2 ст. 429 ЦК України **майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель чи промисловий зразок, що створені у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив ці об'єкти права інтелектуальної власності, та юридичній або фізичній особі, де або в якій він працює, спільно, якщо інше не встановлено договором.**

Ст. 9 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та ст. 8 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» закріплено право на одержання патенту на винахід, корисну модель чи свідоцтва на промисловий зразок, що створені у зв'язку з виконанням трудового договору за роботодавцем.

До **похідних суб'єктів** права інтелектуальної власності відносяться **спадкоємці**. У разі смерті винахідника, автора промислового зразка або володільця патенту на винахід, корисну модель чи свідоцтва на промисловий зразок право інтелектуальної власності на ці об'єкти права інтелектуальної власності переходить до їхніх спадкоємців.

4. Набуття права інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки

Відповідно до ч. 1 ст. 462 ЦК України **набуття права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель засвідчується патентом, на промисловий зразок – свідоцтвом**. А згідно з ч. 3 ст. 462 ЦК України умови та порядок державної реєстрації права інтелектуальної власності на

винахід, корисну модель, промисловий зразок, а також умови та порядок видачі патенту, свідоцтва встановлюються законом.

Процедура державної реєстрації прав інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки може бути поділена на **три** самостійні етапи, серед яких можна виділити наступні:

- **складання і подання заявки;**
- **розгляд заявки в установі;**
- **видача охоронного документу.**

Заявка складається українською мовою та повинна містити:

- *заяву про державну реєстрацію винаходу, корисної моделі чи промислового зразка з необхідними реквізитами;*
- *опис винаходу, корисної моделі чи промислового зразка;*
- *формулу винаходу, корисної моделі або комплект зображень виробу (власне виробу чи у вигляді його макета, або малюнка), що дають повне уявлення про його зовнішній вигляд;*
- *креслення, схему, карту (якщо необхідно);*
- *реферат (тільки для винаходів та корисних моделей).*

Після подання заявки та за наявності документа про сплату збору за її подання проводиться формальна експертиза заявки. **За результатами цієї експертизи встановлюється:**

- *чи є об'єктом винаходу, корисної моделі чи промислового зразка заявлене рішення;*
- *чи відповідають подані матеріали вимогам закону;*
- *перевіряється документ про сплату збору за подання заявки на відповідність встановленим вимогам.*

На підставі рішення про видачу патенту чи свідоцтва здійснюється його **державна реєстрація**, для чого вносяться відповідні відомості до Реєстру. Державна реєстрація патенту чи свідоцтва здійснюється за наявності документів про сплату державного мита за його видачу і збору за публікації про їх видачу.

5. Зміст права інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки

Відповідно до ст. 464 ЦК України **майновими правами інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок є:**

- 1) *право на використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка;*
- 2) *виключне право дозволяти використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка;*
- 3) *виключне право перешкоджати неправомірному використанню винаходу, корисної моделі, промислового зразка, в тому числі забороняти таке використання;*
- 4) *інші майнові права інтелектуальної власності встановлені законом.*

Майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок належать володільцю відповідного патенту, якщо інше не встановлено договором чи законом.

Відповідно до ст. 28 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та ст. 20 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» **використанням визнається:**

- *виготовлення, пропонування для продажу, в тому числі через мережу Інтернет, застосування або ввезення, зберігання, інше введення в цивільний оборот у зазначених цілях виробу, виготовленого із застосуванням запатентованого винаходу, корисної моделі чи зареєстрованого промислового зразка;*
- *застосування процесу, що охороняється патентом, або пропонування його для застосування в Україні, якщо особа, яка пропонує цей процес, знає про те, що його застосування забороняється без згоди володільця патенту або, виходячи з обставин, це і так є очевидним.*

Патентні закони усіх країн світу містять положення, згідно з якими визначені дії, що не порушують чужий патент чи свідоцтва. Інакше кажучи, патентна монополія патентовласника має межі, які встановлені законодавством країни і міжнародними угодами. Права патентовласника обмежуються з метою дотримання інтересів держави і суспільства, виконання міжнародних правових зобов'язань, розвитку науково-технічного прогресу в державі.

Так, зокрема, відповідно до ст. 31 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та ст. 22 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» передбачено випадки, коли використання зареєстрованого об'єкта права промислової власності без згоди власника прав на них не визнається порушенням права інтелектуальної власності.

По-перше, в конструкції чи при експлуатації транспортних засобів (морських, річкових, повітряних, наземних і космічних) іноземної країни, які тимчасово або випадково перебувають у водах, повітряному просторі чи на території України, за умови, що такий винахід, корисна модель чи промисловий зразок використовуються виключно для потреб зазначених транспортних засобів;

По-друге, без комерційної мети;

По-третє, з науковою метою або в порядку експерименту;

По-четверте, з метою ілюстрації або з навчальною метою за умови зазначення джерела інформації та за умови, що такі дії не суперечать торговим та іншим чесним звичаям у господарській діяльності і не завдають шкоди звичайному використанню промислового зразка;

По-п'яте, за надзвичайних обставин, тобто в разі стихійного лиха, катастрофи, епідемії.

Лекція 5. Право інтелектуальної власності на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг

1. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування
2. Право інтелектуальної власності на торговельні марки
3. Право інтелектуальної власності на географічні зазначення

1. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування

Відповідно до ст. 489 ЦК України **правова охорона надається комерційному найменуванню, якщо воно дає можливість вирізнити одну особу з-поміж інших та не вводить в оману споживачів щодо справжньої її діяльності.** Такими позначеннями можуть бути позначення, що складаються з зазначення організаційно-правової форми або характеру діяльності юридичної особи та позначення, що є вирізняльною частиною цього комерційного найменування; скороченого найменування юридичної особи.

Доречно звернути увагу, що у главі 43 ЦК України, присвяченій праву інтелектуальної власності на комерційне найменування, відсутня відповідь, **хто є суб'єктом зазначених прав**, а лише в положеннях про юридичні особи зазначається, що юридична особа, що є підприємницьким товариством, може мати комерційне (фірмове) найменування (ч. 2 ст. 90 ЦК).

Згідно з п. 1 ст. 159 Господарського Кодексу України, **суб'єкт господарювання – юридична особа або громадянин-підприємець, може мати комерційне найменування. При цьому відзначається, що громадянин-підприємець має право заявити як комерційне найменування своє прізвище або ім'я.**

Отже, комерційні найменування – це найменування, під якими підприємницькі юридичні особи і фізичні особи – підприємці виступають у цивільному обороті і які індивідуалізують цих осіб серед інших його учасників.

Відповідно до ч. 2 ст. 489 ЦК України **право інтелектуальної власності на комерційне найменування є чинним з моменту першого використання цього найменування і охороняється без обов'язкового подання заявки на нього чи його реєстрації і незалежно від того, є чи не є комерційне найменування частиною торговельної марки.**

Першим використанням комерційного найменування може бути визнано **будь-яке використання цього позначення будь-яким чином в інформаційному повідомленні, рекламі, на бланках, печатках, штампах особи, товарах чи у зв'язку з ними тощо.**

Майновими правами інтелектуальної власності на комерційне найменування відповідно до ст. 490 ЦК України є:

- 1) *право на використання комерційного найменування;*
- 2) *право перешкоджати іншим особам неправомірно використовувати комерційне найменування, в тому числі забороняти таке використання;*
- 3) *інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.*

Використанням комерційного найменування, визнається, зокрема: **нанесення** його на будь-який товар, упаковку, в якій міститься такий товар, вивіску, пов'язану з ним, етикетку, нашивку, бирку чи інший прикріплений до товару предмет, **зберігання** такого товару із зазначеним нанесенням комерційного найменування з метою пропонування для продажу, **пропонування** його для продажу, **продаж, імпорт (ввезення) та експорт (вивезення)**; **застосування** його під час пропонування та надання будь-якої послуги; застосування його в діловій документації чи в рекламі та в мережі Інтернет, у тому числі в доменних іменах.

ЦК України не обмежує чинність майнових прав на комерційне найменування конкретним строком, вираженим у роках. Оскільки майнові права інтелектуальної власності на комерційне найменування безпосередньо пов'язані з функціонуванням правоволодільця, то наприклад з ліквідацією юридичної особи чинність зазначених майнових прав припиняється.

2. Право інтелектуальної власності на торговельні марки

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг» **торговельною визнається таке позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб, а згідно зі статтею 492 ЦК України торговельною маркою може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншими особами. Такими позначеннями можуть бути, зокрема, слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів.**

Чинне законодавство допускає до реєстрації як знаки для товарів і послуг (торговельні марки) різноманітні умовні позначення, що розрізняються між собою за формою відображення, сферою використання, колом користувачів та деякими іншими моментами.

За формою свого відображення знаки для товарів і послуг (торговельні марки) можуть бути **словесні, зображувальні, об'ємні, комбіновані** та інші.

Залежно від наявності (відсутності) реєстрації існують **незарєєстровані та зарєєстровані** торговельні марки.

Залежно від кількості суб'єктів виключних прав на торговельну марку можна виокремити **індивідуальні, спільні та колективні**.

За ступенем популярності торговельні марки розподіляються на **звичайні та добре відомі**.

Торговельною маркою може бути позначення, яке **по-перше**, не суперечить публічному порядку, принципам гуманності і моралі (тобто не належить до позначень порнографічного характеру, не містить антидержавних, расистських лозунгів, емблем та найменувань екстремістських організацій, нецензурних слів та висловів тощо), вимогам Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та заборону пропаганди їхньої символіки» та, **по-друге**, на яке не поширюються підстави для відмови в

наданні правової охорони, сформульовані в ст. 6 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг» шляхом перерахування позначень, які не підлягають правовій охороні як торговельна марка.

Відповідно до ч. 1 ст. 493 ЦК **суб'єктами права інтелектуальної власності на торговельну марку є фізичні та юридичні особи.** Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» у ч. 5 ст. 5 передбачає, що **право на одержання свідоцтва має будь-яка особа, об'єднання осіб або їх правонаступники.**

Відповідно до ч. 2 ст. 493 ЦК України допускається існування **множинності суб'єктів** виключних прав на торговельну марку. Зокрема, встановлено, що **право на певну торговельну марку може належати одночасно кільком фізичним та (або) юридичним особам.**

Відповідно до ч. 1 ст. 494 ЦК України **набуття права інтелектуальної власності на торговельну марку засвідчується свідоцтвом.** Однак із цього положення існує виняток: так зокрема відповідно до ч. 3 ст. 494 ЦК України **набуття права інтелектуальної власності на торговельну марку, яка має міжнародну реєстрацію або визнана в установленому законом порядку добре відомою, не вимагає засвідчення свідоцтвом.**

Таким чином, **майнові права** на торговельну марку в Україні можуть належати:

- 1) *володільцю відповідного свідоцтва;*
- 2) *володільцю міжнародної реєстрації;*
- 3) *особі, торговельну марку якої визнано в установленому законом порядку добре відомою.*

Крім того, суб'єктами права на торговельну марку є також правонаступники власника майнових прав інтелектуальної власності на цей об'єкт, зокрема особи, які отримали зазначені права на підставі договору чи в порядку спадкування.

Відповідно до ч. 1 ст. 495 ЦК України **майновими правами інтелектуальної власності на торговельну марку є:**

- 1) *право на використання торговельної марки;*
- 2) *виключне право дозволяти використання торговельної марки;*
- 3) *виключне право перешкоджати неправомірному використанню торговельної марки, в тому числі забороняти таке використання;*
- 4) *інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.*

У гл. 44 ЦК України законодавець не закріплює способів використання обсягу прав на торговельну марку. У зв'язку з чим для їх визначення потрібно застосувати норми як Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», так і положення ГК України.

Так, згідно з п. 4 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» **використанням торговельної марки визнається:**

- *нанесення її на будь-який товар, для якого торговельну марку зареєстровано, упаковку, в якій міститься такий товар, вивіску пов'язану з ним, етикетку, нашивку, бирку чи інший прикріплений до товару предмет, зберігання такого товару із зазначеними*

нанесенням торговельної марки з метою пропонування для продажу, пропонування його для продажу, продаж, імпорт (ввезення) та експорт (вивезення);

- *застосування її під час пропонування та надання будь-якої послуги, для якої торговельну марку зареєстровано;*
- *застосування її в діловій документації чи в рекламі та в мережі Інтернет.*

Відповідно до ч. 2 ст. 157 ГК України **використанням торговельної марки є застосування її:**

- *на товарах та при наданні послуг, для яких вона зареєстрована;*
- *на упаковці товарів, у рекламі, друкованих виданнях, на вивісках;*
- *під час показу експонатів на виставках і ярмарках, що проводяться в Україні*
- *у проспектах, рахунках, на бланках та в іншій документації, пов'язаній з впровадженням зазначених товарів і послуг у господарський (комерційний) обіг.*

Майнові права на торговельну марку охороняються протягом **10 років** від дати, наступної за датою подання заявки на торговельну марку, якщо інше не встановлено законом. Особливістю строку чинності майнових прав на торговельну марку є передбачена законом можливість його продовження щоразу **на 10 років**.

3. Право інтелектуальної власності на географічні зазначення

Відповідно до ст. 22 Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності **географічне зазначення** – *це зазначення, що вказує на походження товару з території певної держави або регіону чи місцевості на цій території, коли якість, репутація чи інша характеристика товару, по суті, зумовлені цим географічним походженням.*

Відповідно ж до ст. 1 Закону України «Про правову охорону географічних зазначень» **географічне зазначення** – *найменування місця, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та має особливу якість, репутацію чи інші характеристики, зумовлені головним чином цим географічним місцем походження, і хоча б один з етапів виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюється на визначеній географічній території.*

Відповідно до ст. 502 ЦК України **суб'єктами права інтелектуальної власності на географічне зазначення є виробники товарів, об'єднання виробників, інші особи, визначені законом.** Практика свідчить, що в більшості випадків суб'єктами права інтелектуальної власності на географічне зазначення є саме виробники. Це пояснюється тим, що виробники зацікавлені в охороні своєї продукції в умовах ринкової економіки, їхня мета – не допустити підробок, фальсифікації товарів, під виглядом продукції, виготовленої у регіонах з особливими природними умовами чи поєднанням таких умов з людським фактором.

Для реєстрації кваліфікованого зазначення походження товару до НОІВ подається заявка, яка має стосуватися лише одного географічного зазначення.

Заявка складається українською мовою і має містити:

а) заяву про реєстрацію географічного зазначення (назви місця походження товару), в якій необхідно вказати заявника (заявників), його адресу та спеціально уповноважені органи, які перевіряють відповідність товару специфікації товару;

б) специфікацію товару, зазначену в [статті 9¹](#) Закону України «Про правову охорону географічних зазначень»;

в) документ, в якому викладені:

➤ основні положення специфікації товару: заявлене найменування, опис товару, в тому числі, якщо це доречно, особливі правила пакування та маркування товару, а також стислий опис меж географічного місця, де виробляється та/або переробляється товар;

➤ опис взаємозв'язку товару з географічним середовищем чи географічним місцем походження товару, визначеними відповідно [абзацами четвертим](#) та [десятим](#) статті 1 Закону «Про правову охорону географічних зазначень», в тому числі особливі положення опису товару або способів його виробництва, що підтверджують такий взаємозв'язок.

Відповідно до ст. 503 ЦК України **правами інтелектуальної власності на географічне зазначення є:**

1) *право на визнання позначення товару (послуги) географічним зазначенням;*

2) *право на використання географічного зазначення;*

3) *право перешкоджати неправомірному використанню географічного зазначення, в тому числі забороняти таке використання.*

Згідно зі ст. 504. ЦК України **право інтелектуальної власності на географічне зазначення є чинним з дати, наступної за датою державної реєстрації, і охороняється безстроково за умови збереження характеристик товару (послуги), позначених цим зазначенням.**

Обов'язком суб'єкта права інтелектуальної власності на географічне зазначення є забезпечення відповідності якості, особливих властивостей та характеристик товару, що виробляється, їх опису у відповідному Реєстрі. Також він не має права забороняти (перешкоджати) спеціально уповноваженим органам здійснювати контроль за наявністю в товарі особливих властивостей та інших характеристик, на підставі яких зареєстровано географічне зазначення.

Лекція 6. Система договорів щодо розпоряджання майновими правами на об'єкти інтелектуальної власності

1. Загальна характеристика договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності
2. Поняття ліцензії, її види. Ліцензійний договір
3. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності
4. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності
5. Договір комерційної концесії (франчайзингу)

1. Загальна характеристика договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності

Відповідно до ч. 1 ст. 626 ЦК України **договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків**. Тобто **договір** – це угода про виникнення, зміну чи припинення їхніх прав і обов'язків. У договорі виражається воля його двох сторін, що має збігатися. Договір є одним із видів правочинів, а саме: двостороннього правочину, в якому виникнення, зміна чи припинення прав і обов'язків настає лише на підставі волевиявлення обох сторін.

На теперішній час договірні конструкції стосовно всіх об'єктів інтелектуальної власності поєднані в главі 75 ЦК України «Розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності» та главі 76 «Комерційна концесія». Тобто незалежно від того, укладається договір щодо літературного твору, винаходу чи торговельної марки, необхідно керуватися перш за все положеннями ЦК України, а потім вже спеціальними законами і лише в тій частині, в якій вони не суперечать нормам ЦК України.

Вимоги, встановлені чинним цивільним законодавством до договірних відносин, стосуються і договорів, що укладаються у сфері правової охорони інтелектуальної власності. Вони **мають укладатися лише дієздатними особами в установленій законом формі, предметом їхнього регулювання мають бути майнові відносини, що ґрунтуються на законній основі**.

Договори, що укладаються у сфері інтелектуальної діяльності можна класифікувати за різними критеріями. Передусім основні договори у сфері інтелектуальної діяльності можна поділити на договори, спрямовані **на створення об'єктів інтелектуальної власності**, і на договори, що **регулюють порядок використання об'єктів інтелектуальної власності**.

Зазначені договори можна поділити за змістом інтелектуальної діяльності. Велику групу складають договори у галузі **наукової, літературної, художньої та мистецької діяльності**. Останнім часом інтенсивно зростає значення договорів, пов'язаних із використанням об'єктів суміжних прав – виконавської діяльності, виробництва фонограм, відеограм та сфери мовлення.

Значною є група договорів, що стосуються **науково-технічної діяльності**. Це договори **на створення об'єктів промислової власності**, а також договори **на їх використання**. Ще одну групу складають договори **на використання засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг**.

Відповідно ж до ч. 1 ст. 1107 ЦК України **розпорядження майновими правами інтелектуальної власності здійснюється на підставі таких договорів:**

- 1) *ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності;*
- 2) *ліцензійний договір;*
- 3) *договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності;*
- 4) *договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності;*
- 5) *інший договір щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.*

Усі договори, що укладаються у сфері інтелектуальної діяльності, мають укладатися у **письмовій формі** (ст. 1107 ЦК України). За загальним правилом законодавство не передбачає обов'язкової державної реєстрації договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Проте за бажанням сторони можуть свій договір засвідчити нотаріально.

Зміст договору – це ті умови, на яких сторони погодилися укласти договір. Це в основному права й обов'язки сторін, визначені договором. За своїм юридичним значенням усі умови договору прийнято поділяти на **істотні, звичайні та випадкові**.

2. Поняття ліцензії, її види. Ліцензійний договір

Ліцензія (від лат. *licence*) – дозвіл. Загалом, цей термін широко застосовується у законодавстві. У цьому аспекті слід розрізняти ліцензії на використання об'єктів права інтелектуальної власності та ліцензії, що видаються на здійснення певних видів господарської діяльності, експортні (імпортні) ліцензії у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Відповідно до ч. 1 ст. 1108 ЦК України **ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності** – *дозвіл, виданий особою, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензіара), іншій особі (ліцензіату), яке надає їй право на використання цього об'єкта в певній обмеженій сфері. Ліцензіат не має права використовувати об'єкт права інтелектуальної власності в іншій сфері, ніж визначено ліцензією на використання об'єкта права інтелектуальної власності.*

Така ліцензія може бути оформлена як окремий документ або бути частиною ліцензійного договору.

Залежно від різноманітних підстав (предмет, обсяг прав, умови і підстави їх надання тощо) можна класифікувати ліцензії на види.

За предметом ліцензії розрізняють *ліцензії на винахід, корисну модель, промисловий зразок, торговельну марку, компонування напівпровідникових виробів, сорт рослин чи породу тварин, об'єкт авторського права чи суміжних прав.*

За обсягом прав, що надаються, розрізняють *обмежені і повні ліцензії.* Відповідно до п. 3 ст. 1108 ЦК України **можна виокремити три види обмежених ліцензій:** *виключна, одинична, невиключна.*

Повна ліцензія має місце у випадку, коли ліцензіар надає ліцензіату повністю усі права на використання предмета ліцензії в повному обсязі протягом всього терміну її дії. У цьому випадку ліцензія видається без будь-яких обмежень, тобто ліцензіат фактично займає місце ліцензіара стосовно правомочності використання об'єкта.

Залежно від того чи є ліцензійна угода самостійною чи входить в інший договір більш загального типу, розрізняють «чисті» і «супутні» ліцензії.

За умовами надання розрізняють *субліцензії, перехресні, зворотні і відкриті ліцензії.*

Особливе місце належить **примусовим ліцензіям.** Така ліцензія видається компетентним органом виконавчої влади або за рішенням суду без згоди власника патенту. У відповідному рішенні визначається обсяг дозволеного застосування, термін дії дозволу, розмір і порядок виплати винагороди власнику патенту.

Важливе місце серед договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності займає ліцензійний договір. Відповідно до ст. ч. 1 ст. 1109 ЦК України **ліцензійний договір** – *договір, за яким одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності визначеним способом (способами) протягом певного строку на певній території, а ліцензіат зобов'язується вносити плату за використання об'єкта, якщо інше не встановлено договором.*

Предметом ліцензійного договору є ліцензія (дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності), а **об'єктом** – *винахід, корисна модель, промисловий зразок, торговельна марка, компонування інтегральної мікросхеми, сорт рослин чи порода тварин, об'єкт авторського права чи суміжних прав.*

У договорі повинні бути чітко визначені **строки використання** об'єкта права інтелектуальної власності, мета, за необхідності – **кількість** (тираж) тощо, а також **територія** на якій допускається використання відповідного результату інтелектуальної діяльності.

Сторонами ліцензійного договору є *ліцензіар і ліцензіат,* якими можуть бути як фізичні, так і юридичні особи.

Ліцензіар – це особа, якій належать виключні майнові права інтелектуальної власності, тобто особа, яка має майнові авторські чи суміжні права, власник охоронного документу на винахід, корисну модель, промисловий зразок, торговельну марку, компонування інтегральної мікросхеми, сорт рослин чи породу тварин.

Ліцензіат – це особа, якій надано дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензію).

Відповідно до ч. 3 ст. 1109 ЦК України **в ліцензійному договорі визначається вид ліцензії, сфера використання об'єкта права інтелектуальної власності, розмір, порядок і строки виплати плати за використання об'єкта права інтелектуальної власності, а також інші умови, які сторони вважають за доцільне включити у договір.**

Найважливішим зобов'язанням ліцензіата перед ліцензіаром є забезпечення ліцензійної плати, хоча ліцензійні договори бувають і безоплатні. Така **плата може визначатися у формі:**

- 1) *фіксованого платежу (паушальний платіж);*
- 2) *періодичних виплат (роялті);*
- 3) *комбінованих платежів.*

Важливе значення у ліцензійному договорі відіграє **строк**, оскільки надане ліцензіату за цим договором право використання об'єкта права інтелектуальної власності обмежене в часі. Згідно із ч. 1 ст. 1110 ЦК України **ліцензійний договір укладається на строк, встановлений договором, який повинен спливати не пізніше спливу строку чинності виключного майнового права на визначений у договорі об'єкт права інтелектуальної власності.** У разі відсутності у ліцензійному договорі умови про строк договору він вважається укладеним на строк, що залишився до спливу строку чинності виключного майнового права на визначений у договорі об'єкт права інтелектуальної власності, але не більше ніж на п'ять років.

3. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності

Відповідно до ч. 1 ст. 1113 ЦК України **за договором про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності одна сторона (особа, що є суб'єктом майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності) передає другій стороні частково або у повному складі ці права відповідно до закону та на визначених договором умовах.**

У предметі договору чіткого визначення потребує обсяг майнових прав, що передаються, – або **повністю, або частково.** У першому випадку достатньо вказати про передання всіх виключних майнових прав без будь-якої конкретизації. У другому ж необхідно зазначити перелік тих майнових прав, що передаються. З цією метою зазначаються ті способи використання, монополія на які переходить набувачеві, і які завжди обумовлені специфікою використання того чи іншого інтелектуального продукту. Усі інші майнові права, які не зазначені в договорі, вважатимуться не переданими.

Сторонами цього договору є, з одного боку, особа, яка має виключні майнові права на об'єкт інтелектуальної власності (правоволоділець), а з іншого – особа, що набуває майнових інтелектуальних прав (набувач). Слід звернути увагу, що правоволодільцем може бути не тільки творець (автор, винахідник), а й інша юридична чи фізична особа, яка у встановленому порядку набула виключних прав на об'єкт інтелектуальної власності

(спадкоємець автора). Набувачем може виступати як фізична, так і юридична особа.

З урахуванням існуючої практики до звичайних умов договору про передачу майнових прав інтелектуальної власності, які здатні конкретизувати відносини сторін відповідно до специфіки об'єкта і обставин передачі прав на нього, можна віднести такі:

- умови про обов'язок передання матеріального носія об'єкта інтелектуальної власності з необхідним визначенням його характеристик;
- обов'язок право володільця передати технічну документацію, необхідну для реалізації майнових прав;
- обов'язок набувача дотримуватись особистих немайнових прав автора та способи позначення його ім'я при використанні об'єкта;
- обов'язок автора сприяти випуску твору у світ;
- умови про сприяння авторові в організації творчого процесу, компенсацію його витрат, пов'язаних із створенням об'єкта;
- надання консультативної, організаційної чи іншої допомоги по впровадженню технічного (технологічного) рішення;
- обов'язок підтримувати дію патенту шляхом внесення відповідних платежів;
- умови про взаємне передання вдосконалень запатентованого продукту;
- обов'язок щодо подання документів для здійснення реєстрації укладеного договору;
- умови про конфіденційність тощо.

Законодавством України закріплено обмеження щодо включення до договору про передачу виключних майнових прав інтелектуальної власності певних умов, що викликано необхідністю охорони прав творців та їх спадкоємців при укладенні цих договорів. Так, зокрема, відповідно до ч. 2 ст 1113 ЦК України умови договору про передання майнових прав інтелектуальної власності на інший строк, ніж визначено законом, або що погіршують становище творця відповідного об'єкта або його спадкоємців порівняно із становищем, передбаченим цим Кодексом та іншим законом, чи обмежують право творця на створення інших об'єктів, є нікчемними.

4. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності

Відповідно до ч. 1 ст. 1112 ЦК України договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності – це договір, за яким одна сторона (творець – письменник, художник тощо) зобов'язується створити об'єкт права інтелектуальної власності відповідно до вимог другої сторони (замовника) та в установленій строк.

Характерною ознакою цього договору, яка, зокрема, відрізняє його від ліцензійного договору, є те, що на момент його укладання відповідного

об'єкта інтелектуальної власності ще не існує – створення цього об'єкта є одним з основних обов'язків творця.

Відповідно до ч. 2 ст. 1112 ЦК України **договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності повинен визначати способи та умови використання цього об'єкта замовником.**

Обов'язковими умовами такого договору є:

по-перше, ті, які визначають вимоги до замовленого твору, що можуть бути зазначені в договорі з різним ступенем конкретності, описують вид, жанр, форму, обсяг, структуру й інші ознаки замовленого твору, строк його створення;

по-друге, умови, що стосуватимуться використання такого твору.

Тобто сторони в договорі визначають механізм розподілу прав на об'єкт права інтелектуальної власності, порядок і способи майбутнього використання замовником як твору в цілому, так і його самостійних частин. Отже, **предметом** договору на замовлення є майнові права на твір який після завершення його створення має передаватися замовнику.

5. Договір комерційної концесії (франчайзингу)

Відповідно до ст. 1115 ЦК України **договір комерційної концесії – це договір, за яким одна сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві) за плату право користування відповідно до її вимог комплексом належних цій стороні прав з метою виготовлення та (або) продажу певного виду товару та (або) надання послуг.**

Укладення договору комерційної концесії переслідує **мету** отримати однією особою дозвіл на використання об'єктів інтелектуальної власності та комерційного досвіду для успішної реалізації товарів, надання послуг чи виконання робіт і впливати таким чином на розширення ділової репутації іншої особи. **З позиції користувача** – це можливість використання у підприємницькій діяльності комплексу виключних прав контрагента, а **правоволодільца** – створення виробничої, торгової чи збутової ланки в мережі свого бізнесу для просування товарів чи послуг, розширення ринку їх збуту.

Відповідно до ч. 1 ст. 1116 ЦК України **предметом договору комерційної концесії є право на використання об'єктів права інтелектуальної власності (торговельних марок, промислових зразків, винаходів, творів, комерційних таємниць тощо), комерційного досвіду та ділової репутації.**

Для договору комерційної концесії передбачена **письмова форма укладання**. У разі недодержання письмової форми договору концесії такий договір є нікчемним. Договір комерційної концесії підлягає **державній реєстрації** органом, який здійснив державну реєстрацію правоволодільца.

Як і у будь-якому двосторонньому договорі, правам однієї сторони кореспондують обов'язки іншої.

Основні **обов'язки правоволодільця** визначені у ст. 1120 ЦК України. Так відповідно до вказаної статті **можна виокремити дві групи обов'язків**.

Першу групу становлять обов'язки правоволодільця, що виникають завжди за договором комерційної концесії. До таких належать обов'язки:

- 1) *передати користувачеві технічну й комерційну документацію і надати іншу інформацію, необхідну для здійснення прав, наданих йому за договором комерційної концесії;*
- 2) *проінформувати користувача та його працівників з питань, пов'язаних зі здійсненням цих прав.*

До другої групи належать обов'язки правоволодільця, що виникають за умови, що договором комерційної концесії не передбачено інше:

- 1) *надавати користувачеві постійне технічне й консультативне сприяння, включаючи сприяння у навчанні та підвищенні кваліфікації працівників;*
- 2) *контролювати якість товарів, робіт, послуг, що виробляються користувачем на підставі договору комерційної концесії.*

Основні **обов'язки користувача** визначені у ст. 1121 ЦК України і **реалізуються у взаємовідносинах не лише з правоволодільцем, а і з третіми особами**. Так, відповідно до ч. 1 ст. 1121 ЦК України з урахуванням характеру та особливостей діяльності, що здійснюється користувачем за договором комерційної концесії, **користувач зобов'язаний**:

- 1) *використовувати торговельну марку та інші позначення правоволодільця визначеним у договорі способом;*
- 2) *забезпечити відповідність якості товарів (робіт, послуг), що виробляються відповідно до договору комерційної концесії, якості аналогічних товарів (робіт, послуг), що виробляються (виконуються, надаються) правоволодільцем;*
- 3) *дотримуватися інструкцій та вказівок правоволодільця, спрямованих на забезпечення відповідності характеру, способів та умов використання комплексу наданих прав використанню цих прав правоволодільцем;*
- 4) *надавати покупцям, замовникам додаткові послуги, на які вони могли б розраховувати, купуючи товари, роботи, послуги безпосередньо у правоволодільця;*
- 5) *інформувати покупців, замовників найбільш очевидним для них способом про використання ним торговельної марки та інших позначень правоволодільця за договором комерційної концесії;*
- 6) *не розголошувати секрети виробництва правоволодільця, іншу одержану від нього конфіденційну інформацію.*

Договір комерційної концесії може бути укладений на **певний строк чи на невизначений строк**. Якщо строк дії договору не встановлений, то кожна зі сторін у договорі комерційної концесії має право у будь-який час відмовитися від договору, повідомивши про це другу сторону не менш як за шість місяців, якщо більш тривалий строк не встановлений договором.

Припинення договору комерційної концесії може бути на підставах, передбачених загальними положеннями про зобов'язання (глава 50 ЦК України), нормами про договір комерційної концесії (ст. 1126 ЦК України) чи самим договором комерційної концесії. Оскільки договір комерційної концесії підлягає реєстрації, то законодавством введена вимога державної реєстрації припинення договору.

Відповідно до ч. 3 ст. 1126 ЦК України передбачено **дві додаткові підстави припинення договору** комерційної концесії. Так, зокрема договір комерційної концесії припиняється у разі:

- 1) *припинення права правоволодільця на торговельну марку чи інше позначення, визначене в договорі, без його заміни аналогічним правом;*
- 2) *оголошення правоволодільця або користувача неплатоспроможним (банкрутом).*

Лекція 7. Академічна доброчесність та боротьба з плагіатом

1. Поняття та принципи академічної доброчесності
2. Види порушень академічної доброчесності
3. Плагіат та шляхи його виявлення
4. Відповідальність за порушення академічної доброчесності та плагіат

1. Поняття та принципи академічної доброчесності

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених Законами України «Про освіту» та «Про вищу освіту» правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

У вересні 2004 року було прийнято «**Бухарестську Декларацію з етичних цінностей та принципів вищої освіти в Європейському регіоні**». В розділі «Цінності та принципи» Декларації були чітко визначені ключові принципи: **чесність** (honesty), **довіра** (trust), **справедливість** (fairness), **повага** (respect), **відповідальність** (responsibility) та **підзвітність** (accountability).

Відповідно до **ст. 3. Проекту Закону України «Про академічну доброчесність»** визначено загальні принципи забезпечення академічної доброчесності:

1. Принцип чесності та порядності у дотриманні академічної доброчесності;
2. Принцип об'єктивності;
3. Принцип професіоналізму;
4. Принцип взаємної поваги всіх учасників процесу отримання та надання освітніх послуг, наукової діяльності, реалізації державної політики у сфері якості освіти;
5. Принципу нульової толерантності до проявів порушення академічної доброчесності;
6. Принцип відповідальності;
7. Принцип прозорості і публічності;
8. Принцип законності;
9. Принцип справедливості;
10. Принцип академічної свободи;
11. Принцип здорового глузду під час вирішення питання про наявність або відсутність порушення академічної доброчесності та визначення виду академічної відповідальності;

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає: *посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методика і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням*

академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: *самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.*

2. Види порушень академічної доброчесності

Відповідно до ст. 15 Проекту Закону України «Про академічну доброчесність» порушеннями академічної доброчесності є:

- *академічний плагіат, зловживання результатами освітньої (освітньо-творчої) або наукової (науково-технічної) діяльності;*
- *обман, фабрикація, фальсифікація та присвоєння авторства;*
- *створення академічного тексту на замовлення;*
- *несамостійне виконання завдання;*
- *порушення вимог щодо оцінювання;*
- *протиправний вплив та отримання неправомірної вигоди;*
- *неспроможність ідентифікувати порушення академічної доброчесності та протистояти цим порушенням.*

3. Плагіат та шляхи його виявлення

У ст. 53 Закону України «Про авторське право та суміжні права» дається таке визначення плагіату: *«опублікування твору або його частини у незмінному або видозміненому вигляді, включаючи опублікування перекладу іншомовного твору або його частини, під іменем особи, яка не є автором цього твору».*

Плагіат – визначається як *недозволене запозичення, відтворення чужого літературного, художнього або наукового твору (чи його частини) під своїм іменем або псевдонімом, не сумісне як з творчою діяльністю, так і з нормами моралі та закону, що охороняє авторське право.*

У науковій літературі плагіат поділяють:

- *Професійний (присвоєння інтелектуальних здобутків з метою отримання заробітку винагороди, визнання, авторитету);*
- *Освітньо-науковий (присвоєння творчих результатів з метою здобуття наукового ступеню і освітнього рівня);*
- *Соціальний (те, що і професійний але не стосується фахової діяльності);*
- *Нормативний (присвоєння методичних законодавчих юридичних напрацювань).*

Форма вираження плагіату – найбільш часто плагіат виражається у публікації під своїм ім'ям чужого твору або ідей (ідейна основа твору фабула), а також у запозиченні фрагментів чужих творів без зазначення джерела запозичення.

Варто звернути увагу на шляхи виявлення плагіату.

При виявленні плагіату слід брати до уваги той факт, що він може бути не тільки «прямим», а й «завуальованим».

Прямий плагіат (відкритий) – це пряме відтворення (відображення) чужого твору або його частини під своїм іменем.

Завуальований плагіат полягає у тому, що текст твору зазнає несуттєвих змін шляхом заміни окремих слів та виразів їх синонімічними аналогами. При цьому форма твору в цілому не змінюється.

З розвитком інформаційних технологій до візуального визначення плагіату шляхом порівняння текстів двох творів додалися і технічні способи, які полягають в автоматичному порівнянні електронного тексту з базою даних інших текстів. Наприклад, така система у вигляді комп'ютерної програми використовується при перевірці Вищою атестаційною комісією України авторефератів дисертаційних робіт.

Сьогодні, за умови створення твору в електронному вигляді і можливості його розміщення в мережі Інтернет, встановлення факту першості є більш складним і потребує застосування певних технічних засобів.

Найкраще для цього підходять Інтернет - сервіси для пошуку плагіату.

Unicheck – знаходить текстові збіги та розпізнає маніпуляції з текстом за лічені хвилини. Програма автоматично генерує онлайн звіт, який ви можете використовувати для вдосконалення письмових навичок студентів.

Istio – є зручним для використання копірайтерам і тим, хто замовляє їх статті. За результатами аналізу можна переглядати довжину тексту, найбільш часто вживані слова (ключовики для просування) та інші корисні параметри.

Google Перевірити текст на унікальність можна просто в будь-якій пошуковій системі. Найкраще підійде Google. Для цього копіюємо потрібну частину тексту і вставляємо його в поле пошуку в подвійних лапках.

Advego – безкоштовний сервіс перевірки тексту на плагіат, дублікати, неякісний рерайт, запозичення. Завдяки спеціальним алгоритмам антиплагіату текст надійно перевіряється на унікальність навіть після обробки синонімайзерами та програмами для «обходу антиплагіату», «підвищення» оригінальності статті.

4. Відповідальність за порушення академічної доброчесності та плагіат.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- попередження;
- повторне виконання завдання та/або проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);

- *повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;*
- *позбавлення академічної стипендії;*
- *позбавлення права брати участь у конкурсах щодо отримання стипендій, грантів, участі в академічній мобільності;*
- *позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання та/або інших пільг;*
- *відрахування із закладу освіти, наукової установи (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);*
- *відмови у присудженні наукового ступеня (ступеня доктора мистецтв), вченого звання.*

За порушення академічної доброчесності педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники закладів освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- *попередження;*
- *позбавлення права на участь у певних органах управління закладу освіти, наукової установи;*
- *позбавлення права брати участь у конкурсах щодо отримання стипендій, грантів, участі в академічній мобільності;*
- *обмеження участі у наукових дослідженнях та/або окремих наукових проєктах закладу освіти (наукової установи) де працює особа;*
- *позбавлення нагород, відзнак, почесних звань, наданих закладом освіти, науковою установою;*
- *відмови у внесенні подання щодо присвоєння педагогічного, вченого або іншого звання;*
- *звільнення з посади педагогічного, науково-педагогічного, наукового працівника.*

Законодавством України за плагіат передбачено цивільну, адміністративну та кримінальну відповідальність.

Адміністративна відповідальність передбачена статтею 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності і тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, призначених для її виготовлення.

Кримінальну відповідальність передбачено ст. 176 і 177 Кримінального кодексу України. Вона застосовується до особи, винної у незаконному відтворенні, розповсюдженні творів науки, літератури, мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, а так само незаконному відтворенні, розповсюдженні виконань, фонограм і програм мовлення, їх незаконному тиражуванні та розповсюдженні на аудіо- та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації, а також інше використання чужих творів, комп'ютерних програм і баз даних, об'єктів суміжних прав без дозволу осіб, які мають авторське право або суміжні права, якщо ці дії завдали матеріальної шкоди у значному, великому або особливо великому розмірі. Так само кримінальна

відповідальність настає за незаконне використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка, топографії інтегральної мікросхеми, сорту рослин, раціоналізаторської пропозиції, привласнення авторства на них, або інше умисне порушення права на ці об'єкти, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному, великому або особливо великому розмірі.

Найчастіше у випадку використання плагіату винна особа притягується до цивільної відповідальності.

4.ЗАВДАННЯ ТА ВПРАВИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Плани семінарських занять з курсу

Семінарське заняття №1. Поняття та загальна характеристика інтелектуальної власності

1. Поняття інтелектуальної власності та її результату.
2. Поняття права інтелектуальної власності
3. Об'єкти права інтелектуальної власності.
4. Суб'єкти права інтелектуальної власності.
5. Система джерел правового регулювання відносин, пов'язаних з охороною і використанням об'єктів інтелектуальної власності.

Семінарське заняття №2. Об'єкти та суб'єкти авторського права

1. Поняття авторського права.
2. Поняття та загальна характеристика об'єктів авторського права.
3. Твори, що не є об'єктами авторського права.
4. Загальна характеристика суб'єктів авторського права.
5. Поняття та загальна характеристика співавторства. Види співавторства

Семінарське заняття №3. Зміст та умови дії авторського права

1. Загальна характеристика особистих немайнових прав автора. Природа особистих немайнових прав.
  - А) Право авторства.
  - Б) Право на авторське ім'я.
  - В) Право на оприлюднення твору та на його відкликання.
  - Г) Право захисту честі і репутації автора.
2. Поняття та загальна характеристика майнових прав автора. Класифікація майнових авторських прав. Строк охорони майнових прав автора.
3. Випадки вільного використання творів
4. Поняття та види винагороди за використання творів автора

Семінарське заняття №4. Суміжні права

1. Умови, що ставляться до об'єктів суміжних прав.
2. Поняття суб'єктів суміжних прав
3. Виникнення та презумпція суміжних прав. Сфера дії суміжних прав
4. Права виконавців, виробників фонограм, відеограм та організацій мовлення
5. Строки чинності суміжних прав. Вільне використання об'єктів суміжних прав

Семінарське заняття №5. Право інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки

1. Поняття промислової власності як інституту права інтелектуальної власності
2. Поняття та умови патентоспроможності винаходу. Об'єкти винаходу.
3. Корисна модель. Умови надання правової охорони корисній моделі.
4. Промисловий зразок. Його види.

5. Суб'єкти права інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки
6. Набуття права інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки
7. Зміст права інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки

Семінарське заняття №6. Право інтелектуальної власності на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг

1. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування
2. Право інтелектуальної власності на торговельні марки
3. Право інтелектуальної власності на географічні зазначення

Семінарське заняття №7. Система договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

1. Система джерел права щодо розпорядження майновими авторськими правами.
2. Недоговірні способи розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
3. Загальна характеристика договорів у сфері інтелектуальної власності
4. Поняття ліцензії, її види. Ліцензійний договір
5. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності
6. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності
7. Договір комерційної концесії (франчайзингу)

Семінарське заняття №8. Академічна доброчесність та боротьба з плагіатом

1. Поняття академічної доброчесності.
2. Принципи дотримання академічної доброчесності.
3. Порушення академічної доброчесності.
4. Поняття та види плагіату.
5. Шляхи виявлення плагіату.
6. Відповідальність за порушення академічної доброчесності та плагіат.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Тестові питання до теми №1. «Загальні положення про інтелектуальну власність»

- 1. Згідно з Конституцією України кожен має право:**
  - а) Володіти і користуватись результатами своєї інтелектуальної діяльності.
  - б) Користуватись і розпоряджатись результатами своєї творчої діяльності
  - в) Володіти, користуватись і розпоряджатись результатами своєї інтелектуальної діяльності.
  - г) Володіти, користуватись і розпоряджатись результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.
- 2. Об'єкти права інтелектуальної власності поділяються на такі групи:**
  - а) Технічні і художні;
  - б) Неповторні, оригінальні і унікальні;
  - в) Науково-технічні, комерційні та організаційні;
  - г) Промислової власності, нетрадиційні, авторського права і суміжних прав;
- 3. Суб'єктами права інтелектуальної власності можуть бути:**
  - а) Виключно державні і суспільні організації, де працює творець;
  - б) Виключно творець об'єкта права інтелектуальної власності та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності;
  - в) Виключно творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності;
  - г) Виключно роботодавці творця об'єкта інтелектуальної власності;
  - д) Будь-які фізичні чи юридичні особи у період дії охоронного документу.
- 4. Хто з вказаних осіб є первинним суб'єктом права інтелектуальної власності?**
  - а) Автор.
  - б) Спадкоємець автора
  - в) Патентний повірений.
  - г) Виконавець роботи.
- 5. Які об'єкти інтелектуальної власності відносяться до об'єктів промислової власності?**
  - а) Винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, географічне зазначення, фірмові найменування;
  - б) Винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, комерційні таємниці, наукові відкриття, комп'ютерні програми, бази даних;
  - в) Винаходи, промислові зразки, корисні моделі, топографії інтегральних мікросхем, раціоналізаторські пропозиції, бази даних;
  - г) Промислові зразки, винаходи, географічні зазначення, комп'ютерні програми, наукові відкриття, фонограми та відеограми;
  - д) Винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, передачі організацій мовлення, бази даних, комп'ютерні програми.

- 6. Які об'єкти інтелектуальної власності відносяться до авторських і суміжних прав?**
- а) Наукові відкриття, географічні зазначення, сорти рослин, породи тварин, літературні і художні твори, виконання творів;
  - б) Літературні твори, художні твори, комп'ютерні програми, бази даних, виконання творів, фонограми і відеограми, передачі організацій мовлення;
  - в) Винаходи, корисні моделі, промислові зразки, фірмові найменування, торговельні марки, географічні зазначення, топографії інтегральних мікросхем;
  - г) Фонограми та відеограми, бази даних, виконання творів, комерційні таємниці, торговельні марки, географічні зазначення, фірмові найменування;
  - д) Художні твори, літературні твори, фонограми та відеограми, топографії інтегральних мікросхем, фірмові найменування, торговельні марки.
- 7. Яке з наведених тверджень є правильним:**
- а) Право інтелектуальної власності та право на річ є невід'ємними одне від одного.
  - б) Право інтелектуальної власності та право на річ не залежать одне від одного.
  - в) Право інтелектуальної власності та право на річ залежать одне від одного.
  - г) Право інтелектуальної власності та право на річ залежать одне від одного, якщо володілець цього права є одночасно власником речі.
- 8. Майновими правами інтелектуальної власності у відповідності до Цивільного кодексу України є:**
- а) Право володіти, користуватися та розпоряджатися об'єктом інтелектуальної власності
  - б) Право на використання об'єкта інтелектуальної власності та розпорядження ним.
  - в) Право на використання, виключне право дозволяти та перешкоджати використанню об'єкта інтелектуальної власності.
  - г) Усі відповіді правильні.
- 9. Джерелами права інтелектуальної власності є:**
- а) Конституція України;
  - б) Цивільний Кодекс України;
  - в) Спеціальні Закони України у сфері інтелектуальної власності;
  - г) Міжнародні конвенції, угоди та договори у сфері інтелектуальної власності;
  - д) Усі відповіді правильні
- 10. В разі розбіжностей в законодавчих актах і положеннях України з охорони прав інтелектуальної власності з міжнародними, які з них приймаються за основу на території України?**
- а) Виключно законодавчі і нормативні акти України;

- б) Вирішується в судовому порядку;
- в) Приймаються міжнародні законодавчі акти і нормативи;
- г) Творець і володар суміжних прав мають права вибору кращого варіанту;
- д) Законодавство України виключає появу розбіжностей у зв'язку з досконалістю.

Тестові питання до теми «Авторське право»

1. Що із переліченого є об'єктами авторського права?

- а) Винаходи, корисні моделі, промислові зразки, географічні зазначення, фірмові найменування, торговельні марки;
- б) Раціоналізаторські пропозиції, наукові відкриття, комерційні таємниці, породи тварин, сорти рослин;
- в) Твори образотворчого мистецтва, музичні твори, комп'ютерні програми, бази даних, інші твори;
- г) Передачі організацій мовлення, фонограми та відеограми, виконання творів, бази даних;

2. Які твори не є об'єктами авторського права?

- а) Твори народної творчості (фольклор);
- б) Видані органами державної влади у межах їх повноважень офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру (закони, укази, постанови, судові рішення, державні стандарти тощо) та їх офіційні переклади;
- в) Державні символи України, державні нагороди; символи і знаки органів державної влади, Збройних Сил України та інших військових формувань; символіка територіальних громад; символи та знаки підприємств, установ та організацій;
- г) Усі відповіді вірні.

3. Згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права» комп'ютерні програми охороняються як:

- а) Винаходи;
- б) Літературні твори (збірки);
- в) Промислові зразки;
- г) Корисні моделі;

4. Авторське право на твір виникає внаслідок:

- а) Факту створення твору;
- б) Оприлюднення твору;
- в) Отримання свідоцтва про реєстрацію;
- г) Отримання патенту.

5. За способом набуття авторського права усіх суб'єктів авторського права поділяють на:

- а) Основних і залежних;
- б) Дієздатних і недієздатних;
- в) Первинних і вторинних;
- г) Усі відповіді вірні.

6. З яких елементів складається знак охорони авторського права:

- а) Латинська літера “с” обведена колом;
- б) Ім’я особи, яка володіє авторським правом;
- в) Рік першої публікації твору;
- г) Знак авторського права складається з усіх перерахованих вище елементів;
- д) Такого знаку не існує.

7. Протягом якого терміну охороняються майнові права автора твору?

- а) Протягом життя автора;
- б) Протягом життя автора + 50 років після його смерті;
- в) Протягом життя автора + 70 років після його смерті;
- г) Протягом життя автора + 30 років після його смерті;

8. Протягом якого терміну охороняються особисті немайнові права автора твору?

- а) Протягом життя автора;
- б) Протягом життя автора + 70 років після його смерті;
- в) Протягом 70 років;
- г) Безстроково;

9. Який охоронний документ видається на твір (об’єкт авторського права)?

- а) Патент;
- б) Свідоцтво.
- в) Диплом;
- г) Паспорт;

10. В яких випадках твір може бути вільно, без згоди автора та інших осіб, та безоплатно використаний будь-якою особою:

- а) Виключно з комерційною метою;
- б) Як цитата з правомірно опублікованого твору або як ілюстрація у виданнях, радіо- і телепередачах, фонограмах та відеограмах, призначених для навчання, за умови дотримання звичаїв, зазначення джерела запозичення та імені автора, якщо воно вказане в такому джерелі, та в обсязі, виправданому поставленою метою;
- в) Для відтворення у судовому та адміністративному провадженні в обсязі, виправданому цією метою;
- г) Варіанти б), в).

Тестові питання до теми «Суміжні права»

1. Що є об’єктами суміжних прав?

- а) літературні та художні твори, комп’ютерні програми, бази даних тощо;
- б) виконання літературних, драматичних, музичних, музично-драматичних, хореографічних, фольклорних та інших творів; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення;

- в) виробники продукції, захищеної винаходами, корисними моделями, промисловими зразками;
- г) комерційні таємниці, сорти рослин, породи тварин, наукові відкриття.

2. Первинними суб'єктами суміжних прав є:

- а) спадкоємці виконавців та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо виконання;
- б) винахідники, автори промислових зразків;
- в) виконавці, виробники фонограм, виробники відеограм, організації мовлення;
- г) автор твору науки, літератури, мистецтва.

3. До похідних суб'єктів суміжних прав відносяться:

- а) виключно спадкоємці виконавців та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо виконання;
- б) виключно спадкоємці, правонаступники виробників фонограм та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо фонограм;
- в) виключно спадкоємці, правонаступники виробників відеограм та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо відеограм;
- г) виключно правонаступники організацій мовлення та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо їх програм (передач);
- д) до похідних суб'єктів суміжних прав відносяться усі переховані вище особи.

4. Виробником фонограми, відеограми може бути:

- а) виключно фізична особа;
- б) виключно юридична особа;
- в) як фізична так і юридична особа;
- г) правильної відповіді немає.

5. Відповідно до положень Цивільного кодексу України право інтелектуальної власності на виконання виникає:

- а) з моменту його вироблення;
- б) з моменту його створення;
- в) з моменту його здійснення;
- г) з моменту отримання свідоцтва про реєстрацію права на виконання.

6. З яких елементів складається знак охорони суміжних прав?

- а) латинська літера "P" обведена колом;
- б) імена (назви) осіб, які володіють суміжними правами;
- в) рік першої публікації фонограми (відеограми);
- г) знак охорони суміжних прав складається з усіх перерахованих вище елементів.
- д) такого знаку не існує.

- 7. Виробнику фонограми, виробнику відеограми належать такі особисті немайнові права:**
- а) право зазначати своє ім'я (назву) на кожному носії запису або його упаковці поряд із зазначенням авторів, виконавців і назв творів, вимагати його згадування у процесі використання;
  - б) право на використання;
  - в) право на переробку;
  - г) усі відповіді вірні.
- 8. Організації мовлення мають виключні права дозволяти використання своїх передач (програм) шляхом:**
- а) публічного сповіщення своїх програм шляхом їх трансляції та ретрансляції;
  - б) фіксації на матеріальному носії та відтворення своїх передач;
  - в) публічного виконання і публічної демонстрації своїх програм (передач) у місцях з платним входом
  - г) усі відповіді вірні.
- 9. Протягом якого терміну охороняються майнові права виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення?**
- а) протягом 50 років;
  - б) протягом 20 років;
  - в) протягом 70 років;
  - г) протягом 10 років.
- 10. У яких випадках допускається використання виконань, фонограм, відеограм, програм організацій мовлення, їх фіксація, відтворення та доведення до загального відома без згоди виконавців, виробників фонограм, відеограм і організацій мовлення і виплати їм винагороди?**
- а) якщо відтворення зазначених об'єктів здійснюється виключно з комерційною метою
  - б) якщо відтворення зазначених об'єктів здійснюється виключно з метою навчання чи наукових досліджень;
  - в) якщо відтворення зазначених об'єктів здійснюється виключно у власних інтересах;
  - г) усі відповіді вірні.
- Тестові питання до теми «Право інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки»**
- 1. Які критерії патентоспроможності винаходу?**
- а) невідомі раніше, але об'єктивно існуючі закономірності, властивості і явища матеріального світу;
  - б) всесвітня новизна, промислова придатність;
  - в) всесвітня новизна, винахідницький рівень, промислова придатність;
  - г) всесвітня наявність технологічного (технічного) або організаційного рішення у будь-якій сфері співробітництва.

2. Об'єктами винаходу можуть бути:

- а) художні твори, картини, фонограми, бази даних, топографії інтегральних мікросхем;
- б) торговельні марки, фірмові найменування, сорти рослин, породи тварин;
- в) пристрій, спосіб, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини;
- г) пристрої, комп'ютерні програми, топографії інтегральних мікросхем, бази даних;

3. Що із переліченого не може отримати правову охорону як винахід (корисна модель)?

- а) процеси клонування людини;
- б) процеси змінювання через зародкову лінію генетичної ідентичності людей;
- в) використання людських ембріонів для промислових або комерційних цілей;
- г) усі відповіді вірні;
- д) правильної відповіді немає.

4. Перелік документів, що надається Установі для отримання патенту на винахід (корисну модель) включає:

- а) заяву, опис винаходу (корисної моделі) і креслення;
- б) заяву, опис винаходу (корисної моделі), формулу винаходу (корисної моделі), креслення, реферат;
- в) заяву, формулу винаходу (корисної моделі), реферат;
- г) заяву і формулу винаходу (корисної моделі).

5. Термін дії патенту України на винахід становить:

- а) 10 років;
- б) 15 років;
- в) 20 років;
- г) 5 років.

6. Яка умова патентоздатності не застосовується до корисної моделі:

- а) новизна;
- б) промислова придатність;
- в) винахідницький рівень;

7. Відповідно до положень Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» промисловий зразок це:

- а) результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в будь-якій сфері технології;
- б) пропозиція, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері діяльності юридичної особи.
- в) будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншими особами.

- г) результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання.
- 8. Які виключні права надає власнику патент України на винахід (корисну модель)?**
- а) пріоритет, авторство і право власності на території України і країн-учасників міжнародних прав;
  - б) право на використання, надання дозволу на використання, заборони використання;
  - в) виключні права власника патенту України не передбачено законодавством.
  - д) тільки право особистого використання винаходу чи корисної моделі.
- 9. У якому випадку можливе дострокове припинення дії патенту?**
- а) виключно за рішенням власника, що повністю відмовився від патенту;
  - б) за рішенням державних органів влади;
  - в) за рішенням власника патенту та у випадку, коли не сплачено річний збір за підтримання чинності патенту;
  - г) виключно, якщо не сплачено річний збір за підтримання чинності патенту.
- 10. У якому випадку використання зареєстрованого об'єкта права промислової власності без згоди власника прав на них НЕ визнається порушенням права інтелектуальної власності?**
- а) якщо об'єкт промислової власності використовується без комерційної мети;
  - б) якщо об'єкт промислової власності використовується з науковою метою або в порядку експерименту;
  - в) якщо об'єкт промислової власності використовується за надзвичайних обставин (стихійне лихо, катастрофа, епідемія тощо);
  - г) усі відповіді вірні.

Тестові питання до теми «Право інтелектуальної власності на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг»

- 1. До засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг відносяться:**
- а) географічні зазначення, топографії інтегральних мікросхем, промислові зразки;
  - б) літературні, художні твори, патенти, комп'ютерні програми, передачі організацій мовлення, знаки для товарів і послуг;
  - в) торговельні марки, комерційні найменування, географічні зазначення;
  - г) виключно торговельні марки і комерційні найменування.
- 2. Відповідно до положень ЦК України правова охорона надається комерційному найменуванню:**
- а) якщо воно є оригінальним та новим;

- б) якщо воно дає можливість вирізнити одну особу з-поміж інших та не вводить в оману споживачів щодо справжньої її діяльності;
- в) якщо воно дає можливість вирізнити одного підприємця з-поміж інших
- г) якщо воно не вводить в оману споживачів.

3. З якого моменту виникає право інтелектуальної власності на комерційне найменування?

- а) з моменту державної реєстрації комерційного найменування;
- б) з моменту першого використання цього найменування і охороняється без обов'язкового подання заявки на нього чи його реєстрації;
- в) з моменту видачі охоронного документу на комерційне найменування;
- г) з моменту початку роботи комерційного найменування.

4. Майновими правами інтелектуальної власності на комерційне найменування є:

- а) право на використання комерційного найменування;
- б) право давати дозвіл на використання комерційного найменування;
- в) право перешкоджати іншим особам неправомірно використовувати комерційне найменування, в тому числі забороняти таке використання;
- г) усі відповіді вірні;
- д) вірні відповіді 1), 3).

5. Право на використання комерційного найменування діє:

- а) 10 років;
- б) 5 років;
- в) 10 років + продовжується щоразу на 10 років;
- г) Безстроково.

6. Відповідно до положень ЦК України торговельною маркою може бути:

- а) будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншими особами;
- б) позначення, за яким товари і послуги вводяться в комерційний обіг;
- в) будь-яке позначення для вирізнення однієї особи з-поміж інших;
- г) усі відповіді вірні.

7. Які позначення не можуть бути зареєстровані як торговельна марка (знак для товарів та послуг)?

- а) позначення словесні у вигляді слів або сполучень, зображувальні у вигляді географічних композицій будь-яких форм на площині і об'ємні у вигляді фігур або їх композицій у трьох вимірах;
- б) виключно державні герби, прапори та інші державні символи (емблеми);

- в) офіційні назви держав, емблеми, скорочені або повні найменування міжнародних міжурядових організацій, державні герби, прапори та інші державні символи, нагороди та інші відзнаки, сертифікаційні знаки, загальноживані символи і терміни, слова та словосполучення, які в державі реєстрації є неблагозвучними або непристойними за змістом, інше;
  - г) таких обмежень не передбачено чинним законодавством України.
- 8. Суб'єктами права інтелектуальної власності на торговельну марку можуть бути:**
- а) виключно фізичні особи;
  - б) виключно юридичні особи;
  - в) виключно правонаступники фізичних осіб;
  - г) як фізичні так і юридичні особи.
- 9. За формою свого відображення торговельні марки можуть бути:**
- а) індивідуальні, спільні, колективні;
  - б) словесні, зображувальні, об'ємні;
  - в) незареєстровані та зареєстровані;
  - г) звичайні та добре відомі.
- 10. Залежно від кількості суб'єктів виключних прав на торговельну марку можна виокремити такі торговельні марки:**
- а) індивідуальні, спільні, колективні;
  - б) словесні, зображувальні, об'ємні;
  - в) незареєстровані та зареєстровані;
  - г) звичайні та добре відомі.
- 11. Майновими правами інтелектуальної власності на торговельну марку є:**
- а) право на використання торговельної марки;
  - б) виключне право дозволяти використання торговельної марки;
  - в) виключне право перешкоджати неправомірному використанню торговельної марки, в тому числі забороняти таке використання;
  - г) усі відповіді вірні.
- 12. Майнові права на торговельну марку в Україні можуть належати:**
- а) володільцю відповідного свідоцтва;
  - б) володільцю міжнародної реєстрації;
  - в) особі, торговельну марку якої визнано в установленому законом порядку добре відомою;
  - г) усі відповіді вірні.
- 13. Який охоронний документ видається на торговельну марку?**
- а) патент;
  - б) свідоцтво;
  - в) ліцензія;
  - г) паспорт;
- 14. Термін дії охоронного документу на торговельну марку складає:**
- а) 10 років + кожних 10 років по закінченню строку;
  - б) 20 років + 5 років;

- в) 10 років + кожних 5 років по закінченню строку;
  - г) 15 років;
- 15. Упакування товару може одержати правову охорону як:**
- а) знак (об'ємний) для товарів і послуг;
  - б) промисловий зразок (дизайн);
  - в) корисна модель;
  - г) варіанти а) і б).
- 16. Відповідно до положень Закону України «Про правову охорону географічних зазначень» Географічне зазначення це:**
- а) будь-який географічний об'єкт з офіційно визначеними межами, зокрема: країна, регіон як частина країни, населений пункт, місцевість тощо;
  - б) найменування місця, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та має особливу якість, репутацію чи інші характеристики, зумовлені головним чином цим географічним місцем походження, і хоча б один з етапів виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюється на визначеній географічній території;
  - в) позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб;
  - г) усі відповіді вірні.
- 17. Що із переліченого нижче НЕ є зареєстрованим географічним зазначенням:**
- а) Краківська ковбаса;
  - б) Миргородська мінеральна вода;
  - в) Гуцульська овеча бриндзя;
  - г) Мелітопольська черешня.
- 18. Використанням зареєстрованого географічного зазначення визнається:**
- а) нанесення його на товар або на етикетку;
  - б) нанесення його на упаковку товару, застосування в рекламі;
  - в) запис на бланках, рахунках та інших документах, що супроводжують товар;
  - г) усі відповіді вірні.
- 19. Право на використання географічного зазначення діє:**
- а) 10 років;
  - б) 5 років;
  - в) безстроково;
  - г) 10 років + продовжується щоразу на 10 років.
- 20. Яке позначення може використовуватись для попереджувального маркування географічного зазначення?**
- а) обведена овалом аббревіатура «ГЗ»
  - б) словесне позначення «Зареєстроване в Україні географічне зазначення»
  - в) вірні відповіді а), б);

г) такого позначення законодавством не передбачено.

Тестові питання до теми «Система договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності»

- 1. Відповідно до положень Цивільного Кодексу України договором є:**
  - а) домовленість двох або більше сторін, спрямована на відновлення цивільних прав та обов'язків;
  - б) домовленість двох або більше сторін, спрямована на виміну цивільних прав та обов'язків;
  - в) домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків;
  - г) домовленість однієї сторони, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.
- 2. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності здійснюється на підставі таких договорів:**
  - а) ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності;
  - б) ліцензійний договір;
  - в) договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності;
  - г) договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності;
  - д) вірні відповіді а), б), в), г).
- 3. За своїм юридичним значенням усі умови договору прийнято поділяти на:**
  - а) важливі і неважливі;
  - б) істотні, звичайні та випадкові;
  - в) першочергові і другорядні;
  - г) первинні і вторинні.
- 4. Сторонами ліцензійного договору є:**
  - а) правоволоділець і набувач;
  - б) правоволоділець і користувач;
  - в) ліцензіар та ліцензіат;
  - г) замовник і виконавець.
- 5. Ліцензійна плата може визначатися у формі:**
  - а) фіксованого платежу (паушальний платіж);
  - б) періодичних виплат (роялті);
  - в) комбінованих платежів;
  - г) вірні відповіді а), б), в).
- 6. Сторонами договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності є:**
  - а) правоволоділець і набувач;
  - б) правоволоділець і користувач;
  - в) ліцензіар та ліцензіат;
  - г) замовник і виконавець.

7. **Сторонами договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності є:**
- а) правоволоділець і набувач;
  - б) правоволоділець і користувач;
  - в) ліцензіар та ліцензіат;
  - г) творець і замовник.
8. **Договір комерційної концесії у світовій практиці має також назву:**
- а) фрілансер;
  - б) договір збуту;
  - в) франчайзинг;
  - г) договір оренди.
9. **Сторонами договору комерційної концесії є:**
- а) правоволоділець і набувач;
  - б) правоволоділець і користувач;
  - в) ліцензіар та ліцензіат;
  - г) творець і замовник.
10. **Предметом договору комерційної концесії є:**
- а) право на використання об'єктів права інтелектуальної власності (торговельних марок, промислових зразків, винаходів, творів, комерційних таємниць тощо);
  - б) право на використання комерційного досвіду та ділової репутації;
  - в) право на використання об'єктів права інтелектуальної власності (торговельних марок, промислових зразків, винаходів, творів, комерційних таємниць тощо), комерційного досвіду та ділової репутації;
  - г) право на використання обладнання правовласника.

Тестові питання до теми «Академічна доброчесність та боротьба з плагіатом»

1. **Академічна доброчесність це:**
- а) це сукупність етичних принципів та визначених законом правил провадження культурної та мистецької діяльності, які є обов'язковими для всіх учасників такої діяльності та мають на меті забезпечувати довіру до результатів навчання, творчості, науково-дослідної діяльності;
  - б) це сукупність етичних принципів та визначених законом правил провадження політичної та адміністративної діяльності, які є обов'язковими для всіх учасників такої діяльності та мають на меті забезпечувати довіру до результатів навчання, творчості, науково-дослідної діяльності;
  - в) це сукупність етичних принципів та визначених законом правил провадження освітньої та наукової діяльності, які є обов'язковими для всіх учасників такої діяльності та мають на меті забезпечувати довіру до результатів навчання, творчості, науково-дослідної діяльності;

г) усі відповіді вірні.

2. Вкажіть, які з перелічених принципів відносяться до принципів забезпечення академічної доброчесності?

- а) принцип законності;
- б) принцип справедливості;
- в) принцип академічної свободи;
- г) принцип об'єктивності;
- д) усі відповіді вірні.

3. Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

- а) посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- б) дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- в) контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- г) об'єктивне оцінювання результатів навчання;
- д) усі відповіді вірні.

4. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- а) самостійне списування навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- б) самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- в) самостійне розроблення навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- г) самостійне копіювання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання.
- д) усі відповіді вірні.

5. Що з переліченого можна вважати порушенням академічної доброчесності?

- а) створення академічного тексту на замовлення;
- б) несамотійне виконання завдання;
- в) порушення вимог щодо оцінювання;
- г) усі відповіді вірні.

6. Плагіат це:

- а) оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору;
- б) вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав;
- в) опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, незаконне

оприлюднення програм організацій мовлення, камкординг, кардшейрінг;

- г) ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське право і (або) суміжні права, примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, програм мовлення;
- д) усі відповіді вірні.

7. До якої відповідальності найбільш часто притягується винна особа у випадку використання плагіату?

- а) до кримінальної;
- б) до цивільної;
- в) до адміністративної;
- г) відповідальності за плагіат законодавством України не передбачено.

8. Відповідно до положень Кодексу України про адміністративні правопорушення привласнення авторства (плагіат) на літературний, художній твір, комп'ютерну програму тягне за собою:

- а) накладення штрафу;
- б) позбавлення волі;
- в) виправні роботи;
- г) усі відповіді вірні.

9. До якої академічної відповідальності можуть бути притягнені педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники закладів освіти за порушення академічної доброчесності?

- а) позбавлення права на участь у певних органах управління закладу освіти, наукової установи;
- б) позбавлення права брати участь у конкурсах щодо отримання стипендій, грантів, участі в академічній мобільності;
- в) обмеження участі у наукових дослідженнях та/або окремих наукових проєктах закладу освіти (наукової установи) де працює особа;
- г) позбавлення нагород, відзнак, почесних звань, наданих закладом освіти, науковою установою;
- д) усі відповіді вірні.

10. До якої академічної відповідальності можуть бути притягнені здобувачі освіти за порушення академічної доброчесності?

- а) такої відповідальності до здобувачів освіти не передбачено;
- б) накладення штрафу;
- в) позбавлення академічної стипендії;
- г) позбавлення волі.

ЗАВДАННЯ ТА ЗАДАЧІ

Задачі до теми «Загальні положення про інтелектуальну власність»

Задача 1

Андрій – професійний фотограф. Він зробив портретні фото своєї сестри Оксани та виклав їх на своєму сайті з метою реклами своїх послуг. Оксана обурилась та попросила видалити її фото, оскільки дозволу на їх розміщення вона не надавала. Андрій пояснив, що фото є його об'єктами авторського права, тому видаляти їх не збирається.

Надайте правову оцінку ситуації.

Задача 2

Сергій написав вірші для своєї дівчини Олени. Олена була приємно вражена та розмістила вірші на своїй сторінці в соцмережі. Сергій попросив видалити вірші з соцмережі, позаяк це його об'єкти авторського права. Олена пояснила, що оскільки він подарував ці вірші їй, тому Олена є власницею цих віршів і має право ними володіти, користуватися та розпоряджатися.

Надайте правову оцінку ситуації.

Задача 3

Розташуйте об'єкти інтелектуальної власності у відповідності до їх належності:

Об'єкти авторського права	Об'єкти суміжних прав	Об'єкти промислової власності	Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності
а) промислові зразки; б) літературні твори; в) винаходи; г) художні твори; д) комп'ютерні програми; е) компіляції даних (бази даних); є) раціоналізаторські пропозиції; ж) адаптації творів; з) виконання; и) породи тварин; і) фонограми; й) аранжування; к) відеограми; л) передачі (програми) організацій мовлення; м) сорти рослин; н) наукові відкриття; о) переклади; п) корисні моделі; р) компонування напівпровідникових виробів; с) комерційні найменування; т) торговельні марки; у) адаптації; ф) географічні зазначення; х) комерційні таємниці, ц) фотографії			

Задача 4

Знайдіть вірні визначення:

1	Знання	А	Право на конкретний результат інтелектуальної діяльності людини
2	Інтелект	В	Можливості щодо реалізації певної мети, створені Інтелектуальними ресурсами
3	Інтелектуальна діяльність	С	Суб'єктивні права учасників правовідносин, що пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням майном, а також з тими матеріальними

			вимогами, які виникають з приводу розподілу цього майна і обміну
4	Інтелектуальний потенціал	D	Результат розумової творчої праці
5	Інтелектуальний капітал	E	Розумові здібності людини
6	Інтелектуальний продукт	F	Закріплені законом права на результати інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній сферах
7	Інтелектуальні активи	G	Юридичні та фізичні особи, що створюють та використовують об'єкт права інтелектуальної власності
8	Інтелектуальна власність	H	Суб'єктивні права учасників правовідносин, що не мають економічного змісту, забезпечують нематеріальні інтереси особи, належать до категорії абсолютних прав
9	Об'єкт інтелектуальної власності	I	Форма існування і систематизації результатів пізнавальної діяльності людини
10	Суб'єкти інтелектуальної власності	J	Творча діяльність, цілеспрямована розумова робота людини, результатом якої вирізняються новизною, неповторністю, оригінальністю та унікальністю
11	Майнові права	K	Накопичена у результаті інтелектуальної діяльності сукупність знань, навичок, досвіду, здібностей, взаємовідносин, що мають економічну цінність і використовуються у процесі виробництва та обміну з метою отримання доходу
12	Немайнові права	L	Ідентифіковані, описані і занесені до відповідного реєстру організації нематеріальні активи

Задача 5

Проаналізуйте поняття «інтелектуальної власності» з Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), укладеній 14 липня 1967 р. у Стокгольмі. Які права відповідно до зазначеної конвенції підлягають правовій охороні?

Проаналізуйте поняття «інтелектуальної власності», що наведено у ст. 158 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Порівняйте, вказані вище два поняття «інтелектуальної власності», що наведені у Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності та в Угоді про асоціації між Україною та ЄС,

Задачі до теми «Авторське право»

Задача 1

Композитор Музиченко В.В, та поет Плетньов О.А. створили декілька пісень, які були виконані в концертному залі. Видавництво «Полісся-Прес» звернулося до авторів з пропозицією про видання цих пісень.

З ким із авторів повинен бути укладений цей договір, якщо видавництво має намір водночас видати ноти з текстом, а також ноти і текст окремо?

Задача 2

Працівник теплокомуненерго Світлячков М. для полегшення власної роботи у робочий час на робочому комп'ютері створив базу даних платників та боржників. Після того, як керівництво дізналося про існування такої бази, Світлячков М. видалив її з робочого комп'ютера та відмовився надати її керівництву підприємства для використання іншими працівниками, мотивуючи це тим, що створив її за власним бажанням і ініціативою, тому не зобов'язаний надавати результати своєї праці іншим працівникам.

Чи правомірно вчинив працівник? Чи повинен він передати базу даних підприємству? Обґрунтуйте.

Задача 3

У вітальній новорічній листівці, розісланій однією з політичних партій у м. Львові було використано намальоване житомирським митцем Іллею Стронговським зображення кийвської «йолки». Про дану листівку автор малюнку дізнався із соціальних мереж. На своїй сторінці у мережі Facebook Стронговський дозволив некомерційне використання малюнку користувачами «для себе», але 19 грудня заборонив будь-яке використання малюнку.

Чи правомірно було використано малюнок? Чи порушені цією партією якісь права автора?

Задача 4

Черкаське видавництво «Черкаси-Прес» уклало з автором Миколенко В.С. договір про видання монографії «Черкаський замок». Видавництво попросило автора дещо доопрацювати твір для можливості його публікації. Видавництво наддало автору на доопрацювання 6 місяців, але через 4 місяці автор раптово помер. Видавництво звернулося до спадкоємців з пропозицією

доручити своєму літературному редактору доопрацювати рукопис. Спадкоємці дали згоду.

Кого вважати автором випущеної у світ доопрацьованої монографії? Які права перейшли у спадок?

Задача 5

У 2019 році видавництво «Алерта» опублікувало навчальний посібник «Інтелектуальна власність» авторів Дмитренка П.В. та Сухенка Р.А. У 2020 році видавництво «Юр Дім» перевидало посібник згідно з договором, укладеним тільки з одним із двох авторів – Дмитренком П.В. «Алерта» подав позов до суду про визнання договору з «Юр Дім» недійсним, вилучення контрафактних примірників твору і відшкодування шкоди за порушення авторських прав.

Чи правомірні вимоги видавництва «Алерта»? Чи мав право Дмитренко П.В. дозволяти передрук книги без узгодження із Сухенком Р.А.?

Задача 6

Фотограф Петренко Л.С. створив фото, які були використані при рекламі одягу місцевої швейної фабрики. Побачивши цю рекламу Петренко Л.С. почав вимагати від адміністрації фабрики укладення з ним угоди на використання його фото. Адміністрація відхилила вимоги, посилаючись на те, що дані фото були вільно розміщені в мережі Інтернет.

Хто має рацію в цьому спорі?

Задача 7

Чи є плагіатом наступні роботи? Відповідь обґрунтуйте:

1. Зінаїда Серебрякова. «Катя в голубому біля ялинки».
2. Дипломна робота студента художнього училища Іванова І. за мотивами 1-ї картини.
3. Леонардо да Вінчі, Мона Ліза.
4. Мона Ліза, автор невідомий.

Задача 8

Художник Івашко написав картину, яку згодом продав Петренку. Згодом Петренко виготовив 2 тисячі репродукцій з картини Івашка для продажу. Дізнавшись про це Івашко звернувся до суду з вимогою про припинення незаконного використання його твору та виплатою йому одноразової компенсації.

Слід визначити, картина є об'єктом права інтелектуальної власності чи права власності. Кому із сторін належить право на картину і яке саме? Розкрийте зміст права інтелектуальної власності на картину.

Задача 9

Художник-аматор купив у магазині картину автора Семенченка С.Д. і зробив декілька копій, які підготував до продажу. Коли автор картини Семенченко С.Д. з'явився до покупця, художника-аматора, щоб скопіювати свою картину і побачив копії, зроблені із перекрученням кольорового фону, він запропонував ці копії знищити.

Покупець не погодився з цією пропозицією і заявив, що він придбав картину в магазині, став її власником і як власник може розпоряджатися нею як завгодно. Тому він відмовляє автору в копіюванні його картини.

Як слід кваліфікувати дану ситуацію? Чи є порушення у діях художника-аматора і чи має право автор Семенченко С.Д. вимагати доступ до написаної ним картини?

Задача 10

Видавництво «Вежа-ДРУК» опублікувало збірку поезії малолітньої Марії Коломієць. Мама Марії звернулася до видавництва щодо неправомірного опублікування збірки поезії її дочки без договору та виплати авторської винагороди. Видавництво «Вежа-Друк» повідомило, що використання віршів малолітньої Марії без договору і виплати авторської винагороди є правомірним, оскільки вона є малолітньою і не є суб'єктом права інтелектуальної власності оскільки за обсягом своєї цивільної дієздатності є недієздатною особою.

Проаналізуйте відповідь видавництва на її відповідність нормам законодавства.

Задачі до теми «Суміжні права»

Задача 1

Чи можуть існувати об'єкти суміжних прав без авторських? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 2

Які права виникають у виконавця пісні – авторські чи суміжні? Чи має право виконавець пісні розпоряджатися текстом пісні і музикою? Якщо так, то за яких умов?

Задачі до теми «Право інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки»

Задача 1

Інженер науково-дослідного інституту Кращенко К. за завданням керівника інституту почав роботу над розробкою нової системи гермитизації газових свердловин. Після закінчення роботи, Кращенко К. відвідував керівництво про реалізацію проекту та про необхідність отримання патенту на винахід. Впродовж півроку керівництво не подавало заявки на винахід. Інженер, який хвилювався, що хтось може розробити аналогічний спосіб

герметизації вирішив подати заявку до Укрпатенту самостійно. Дізнавшись про наміри Кращенко К., керівник попередив його, що винахід розроблений в межах виконання службових обов'язків і належить науково дослідному інституту, тому інженер не має права патентувати його самостійно.

Хто правий у даній ситуації? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 2

Винахідник Фантазьоров В. працював над розробкою нового біорегулятора. Так як терміни виконання роботи були обмежені, розуміючи, що він не встигає виконати роботу вчасно, Фантазьоров В. звертається до знайомого інженера Завидкіна І. за допомогою у виготовленні креслень окремих елементів пристрою. В процесі підготовки документів до Укрпатенту для видачі патенту на винахід Завидкін І. почав претендувати на статус співавтора. Фантазьоров В. йому відмовив.

Хто правий у ситуації, що склалася? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 3

Технолог Кравчик В. розробив нову упаковку для молочних виробів, що дозволяє краще зберігати продукти, та запатентував її. Через деякий час у магазині, він побачив польський йогурт у аналогічній за властивостями упаковці. Кравчик В. звернувся до фірми-виробника з вимогою зупинити продаж продукції, так як вона порушує його права інтелектуальної власності та компенсувати йому збитки. Однак фірма-виробник заявила, що здійснює виробництво на законних підставах і має всі документи, які підтверджують, що аналогічна упаковка була створена польськими винахідниками. Тому вони мають всі права на реалізацію своєї продукції, в тому числі і закордоном.

Хто правий у ситуації, що склалася? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 4

Фірма «А» отримала патент на прилад для ремонту безкамерних шин із застосуванням спеціальних гумових пробок. Дві інші фірми («В» і «С») почали виробляти і поставляти на ринок аналогічні пробки.

Чи мають право фірми «В» і «С» виробляти ці пробки без відповідних документів, аде це не сам прилад? Так/Ні, відповідь обґрунтуйте.

Задача 5

Вірговський П., науковий співробітник Інституту фармакологічних досліджень, виконуючи завдання директора інституту Петровського Т. про розробку нових знеболюючих засобів, створив аерозольний знеболюючий засіб широкого спектру дії. Так як засіб був створений працівником у зв'язку з виконанням службових обов'язків, то право на отримання патенту належить працедавцю. У оформленій заявці на отримання патенту патентовласником визначено Петровського Т., так як винахід є службовим

Чи правильно була оформлена заявка? Чи допущено порушення прав ІВ? Якщо так, то які і ким? Кому належать майнові і немайнові права на винахід згідно із законодавством України?

Задача 6

Троє конструкторів-винахідників створили корисну модель «Пристрій для демонтажу шин» і одержали патент. Співвласники патенту на цю модель одержали від акціонерного товариства пропозицію про продаж патенту. Двоє з тих співвласників висловили бажання продати патент на умовах запропонованих акціонерним товариством, але третій співвласник проти цього заперечував, доводячи, що вони самі повинні вдосконалити модель і одержати патент на винахід, який пізніше може бути реалізований з більшою вигодою. Оскільки досягти домовленості не вдалося, власники патенту звернулися до юриста за консультацією.

Яке роз'яснення їм повинно бути надане? Чи може бути корисна модель одночасно запатентованою як винахід?

Задача 7

Працівники технологічної лабораторії НДІ сільського господарства Петренко К. та Кучеренко В. у встановленому законом порядку визнані авторами винаходу – нового хімічного засобу для боротьби із шкідниками рослин, що був ними розроблений під час роботи в лабораторії. В суд надійшли позови від завідувача лабораторії Іванченка С. та співробітника цієї ж лабораторії Грищенка О., які вимагали включення їх до числа співавторів. В позовній заяві Іванченка С. зазначалося, що ним як завідувачем лабораторії здійснювалося загальне керівництво всіма дослідженнями, які і завершилися створенням нової речовини. В позові Грищенка О. зазначалося, що саме він підказав Петренку К. і Кучеренку В. головну ідею винаходу, оскільки саме він провів велику роботу з пошуку та аналізу аналогів винаходу, результати якої він передав відповідачам.

Чи підлягають задоволення позовні вимоги Іванченка С. та Грищенка О.?

Задача 8

Двоє співробітників заводу побутових приладів: інженер-технолог та майстер розробили та застосували на виробництві засіб виготовлення ножиць. Впродовж п'яти місяців застосування цього засобу була виявлена висока його ефективність. Автори розробки запропонували адміністрації заводу запатентувати розробку як винахід, але не одержавши відповіді протягом двох місяців, подали заявку від власного імені. Причому, з метою прискорення набуття виключних прав на створений ними засіб вони вирішили запатентувати його не як винахід, а як корисну модель. Патентне відомство відмовило у видачі патенту на корисну модель, посилаючись на порушення заявниками чинного законодавства.

Чи вірне рішення прийняте по заявці? Якщо заявниками допущені порушення, назвіть їх та вкажіть чи збереглась можливість їх усунення?

Задача 9

Кінолог-дресирувальник Потапенко розробив унікальну методику дресирування службових собак, які здобували призові місця на виставках і змаганнях. Згодом Потапенко вирішив отримати охоронний документ та на касетах і CD-дисках реалізувати записи своїх уроків.

Чи можна отримати охоронний документ на методи? Який правовий режим охорони записів уроків дресирувальника на матеріальних носіях?

Задача 10

Місцевий конструктор-самоучка Гор, облаштувавши свою кухню, змінив зовнішні панелі холодильника «Атлант», чим зробив його самобутнім (індивідуальним). З часом його фото з'явилося в журналі «ЛТД» із статтею про те, як гарно можуть виглядати серійні речі за незначних змін. Власник підприємства-виробника холодильника «Атлант», побачивши статтю в журналі, вирішив, що Гор порушив його права як власника свідоцтва на промисловий зразок та звернувся до суду.

Вирішіть спір, відповідь аргументуйте.

Задачі до теми «Право інтелектуальної власності на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг»

Задача 1

На ринку України з'явився у продажу апельсиновий напій «ФАНТАзія», розлитий у пластикові прозорі пляшки, виробником якого є СП «Логос». Довідавшись про це, компанія «Кока-Кола» звернулася до СП «Логос» з позовом про припинення порушення прав інтелектуальної власності і відшкодування завданих збитків. Свої вимоги вона аргументувала тим, що домінуючою частиною назви напою «ФАНТАзія», розташованої на етикетці напою у дві строки, є слово «ФАНТА», і лише уважно придивившись до етикетки, можна розгледіти іншу частину «зія», виконану маленькими буквами у другій строчці.

СП «Логос», не вбачаючи у своїх діях порушень прав інших осіб, позовні вимоги не визнало, а подібний дизайн етикетки пояснило зручністю читання і розміщення назви напою на пляшці. До того ж СП «Логос» вирішило зареєструвати знак «ФАНТАзія» і подало заявку до Укрпатенту з метою отримати охоронний документ.

Компанія «Кока-Кола» вважає, що ніхто не може отримати право інтелектуальної власності на знак «ФАНТАзія» для безалкогольних напоїв, оскільки знаки «Fanta» і «Фанта» зареєстровані на території України.

На думку патентного повіреного, до якого звернулися за консультацією, торгівельна марка Компанії «Кока-Кола» підлягає охороні на території України навіть без реєстрації, оскільки апельсиновий напій «Фанта» реалізується на ринку України з 1996 р.

Яке рішення повинен прийняти суд? Які дії визнаються порушенням права на торгівельну марку? Які існують способи захисту порушених прав?

Чи змінилося б рішення, коли б СП «Логос» використовувало знак «ФАНТАзія» чи «ФАНТА» для тканини?

Задача 2.

Назва мінеральної води «Боржомі» включена Патентним відомством Грузії до переліку географічних зазначень Грузії. Міністерство охорони

навколишнього середовища і природних ресурсів Грузії видало АТ «Орієнтир» генеральну ліцензію строком до 2027 р. на розлив «Боржомі» і на використання найменування «Боржомі» для промислової експлуатації Боржомських джерел мінеральної води, а дванадцять підприємницьких товариств Грузії отримали тимчасові ліцензії без права їх передачі іншим підприємцям.

На території м. Харкова один з хлібокомбінатів використовує позначення «Боржомі» на етикетках своїх хлібо-булочних виробів, а товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) «Джерело» випускає мінеральну воду «Боржомі». Антимонопольний комітет України вважає, що ТОВ «Джерело» своїми діями вводить споживача в оману відносно дійсного місця добування і розливу цієї мінеральної води і, особливо, відносно її лікувальних властивостей. З точки зору ТОВ «Джерело» оскільки в Україні відсутня торговельна марка «Боржомі», то його дії не суперечать чинному законодавству України. До того ж ТОВ «Джерело» подало заявку на отримання у встановленому законом порядку охоронного документу на торговельну марку «Боржомі».

Як повинна бути вирішена ця справа? Як співвідносяться між собою географічне зазначення і торговельна марка?

Задача 3.

Концерн «Укрспирт» подав заявку Укрпатенту на торговельну марку «Горобина на коньяці» для алкогольного напою. Дізнавшись про це, Національний інститут найменувань місць походження Франції заперечував проти видачі цього свідоцтва, оскільки реєстрація торговельної марки, яка містить як елемент позначення «коньяк», яке є географічним зазначенням, зачіпає національні інтереси Франції і стосується міжнародних відносин між Україною і Францією. Концерн «Укрспирт» не погодився із зазначеними аргументами, оскільки на території України діють стандарти і технічні умови, які визначають «коньяк» як вид міцного ароматного виноградного напою, виготовленого із виноградного спирту. І взагалі, словесне позначення «коньяк» стало в Україні загальноприйнятим як позначення певного виду товару, яке асоціюється у споживача з певним напоєм, а не з місцем його виготовлення, тобто перетворилося у видову назву товару. Представники Франції вважають, що така аргументація є підставою для порушення їх прав шляхом використання найменування місця походження «коньяк».

Вирішить спір.

Задача 4.

Комітет по захисту прав споживачів звернувся до суду з вимогою припинити дії ТОВ «Росинка», які вводять в оману споживачів відносно дійсного місця добування і розливу мінеральної води і, особливо, відносно її лікувальних властивостей, а також стосовно місця виготовлення інших товарів. Зокрема, знаходячись у м. Харкові, ТОВ «Росинка» виробляє та реалізує маргарин «Полтавський» і мінеральні води «Миргородська» та «Боржомі». На думку Комітету, використання географічного зазначення

можливо лише тими суб'єктами підприємницької діяльності, які знаходяться відповідно у м. Полтаві, м. Миргороді та Грузії.

ТОВ «Росинка» довідавшись, що назва мінеральної води «Боржомі» включена Патентним відомством Грузії до переліку найменувань місць походження Грузії, визнало вимоги Комітету у цій частині. Що ж стосується мінеральної води «Миргородська» та маргарину «Полтавський», то ТОВ «Росинка» вважає, що їх може використовувати будь-яка зацікавлена особа.

Юрист, до якого звернулися за консультацією, порекомендував ТОВ «Росинка» зареєструвати торгівельні марки «Миргородська» та «Боржомі» для мінеральної води і «Полтавський» для маргарину, що дасть їм можливість безперешкодного використання цих зазначень.

Як потрібно вирішити спір? Які особи мають право на використання географічних зазначень? Як співвідносяться між собою географічне зазначення і торгівельна марка, до складу якої входить таке зазначення походження товару?

Задача 5

В територіальне відділення Антимонопольного комітету України надійшла заява від ТзОВ «Мрія» про неправомірне використання його фірмової назви приватним підприємством «Мрія» (ПП «Мрія»). Як було встановлено, ТзОВ «Мрія» отримало свою назву в момент його 8 державної реєстрації як суб'єкта підприємництва 30 грудня 2014 р. і спеціалізується на роздрібній торгівлі продовольчими товарами дитячого асортименту. ПП «Мрія» зареєстроване як суб'єкт підприємництва 27 січня 2017 р. і спеціалізується на комісійній торгівлі непродовольчими товарами дитячого асортименту. Його власник до реєстрації був працівником ТзОВ «Мрія» і при реєстрації добре знав про існування однойменного підприємства та його спеціалізацію. Як слід кваліфікувати дану ситуацію? Чи є порушення у діях власника ПП «Мрія»?

Яке рішення потрібно винести по даному випадку?

Задача 6

На підставі договору франчайзингу фірма LEVIS надала право торгувати її товаром і під її торговою маркою товариству з обмеженою відповідальністю «Обрій». Договором було обумовлено використання торгової марки лише територією реєстрації ТзОВ. Представником фірми LEVIS в Україні було встановлено, що ТзОВ створило ряд філій в інших обласних центрах України, де користувалось торговою маркою. Крім цього, під цією маркою продавалась власна продукція ТзОВ, що не була оговорена договором. Зазначеною торговою маркою користувалось і ТзОВ «Захід», що виділилось із ТОВ «Захід Ко» в результаті правонаступництва.

Дайте правову оцінку наведеному.

Задача 7

АТ «Світязь» протягом трьох років виробляло універсальні настільні вакуумні преси, що користувались підвищеним попитом. Після введення в дію Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг»

генеральний директор звернувся до спеціалістів консалтингової фірми за роз'ясненнями з таких питань:

Чи може акціонерне товариство позначати свою продукцію словесним знаком «Світязь», щоб вона відрізнялась від однорідної продукції інших товаровиробників ?

Що необхідно зробити і які документи подати для отримання розрізняльного знаку і якого краще?

Які права та обов'язки випливають із отримання свідоцтва на торговельну марку чи комерційне найменування?

Чи може власник розрізняльного знаку передавати право користування ним іншим підприємцям ?

Задача 8

Позивач звернувся до суду з позовом до особи Х та ТзОВ «Хостінг Україна», в якому просив зобов'язати особу Х припинити використання позначень у будь-який спосіб, що порушує виключне майнове право позивача на зареєстровані за ним торговельні марки, зобов'язати особу Х припинити використання цього позначення в доменному імені (в назві сайту), зобов'язати ТзОВ «Хостінг Україна» здійснити переделегування цього доменного імені на користь позивача. При розгляді цієї справи судом було встановлено, що позивач є власником Свідоцтва на торговельні марки, які видані в порядку, передбаченому Мадридською угодою про міжнародну реєстрацію знаків. Складову торговельної марки позивача було використано при реєстрації доменного імені особою Х. При цьому така складова торговельної марки позивача була використана при реєстрації в мережі Інтернет доменного імені відповідача особи Х, яке використовується для надання доступу до онлайн магазину відповідача. Крім того, доменне ім'я відповідача особи Х відображає торговельну марку позивача та його прізвище. Позивач жодного дозволу відповідачу особі Х на використання своїх знаків для товарів і послуг не надавав. Суд позов задовольнив.

Чи вважається використанням торговельної марки її зазначення в назві веб-сайту?

Дайте правовий аналіз ситуації.

Задача 9

ТзОВ «Комп'ютер світ» здійснює діяльність щодо оптової та роздрібної торгівлі комп'ютерами устаткуванням і програмним забезпеченням, їх ремонтом та технічним обслуговуванням.

ТзОВ «Комп'ютер світ» у своїй комерційній діяльності надає послуги під однойменною зображувальною торговельною маркою (Свідоцтво № 105989; дата реєстрації 23.01.2011 р.).

У мережі Інтернет було виявлено веб-сайт <https://komputersvit.com.ua/>, на якому для надання ідентичних комп'ютерних послуг використовується позначення komputersvit. Це позначення використовується як зображення на головній веб-сторінці сайту в якості рекламного позначення для привернення клієнтів. Веб-сайт <https://komputersvit.com.ua/> зареєстровано на фізичну особу Петриненка Дмитра Васильовича.

Проаналізуйте ситуацію.

Охарактеризуйте порушення прав інтелектуальної власності на знак для товарів і послуг. Які способи захисту прав на ТМ має обрати ТЗОВ «Комп'ютер світ»?

Задача 10

ПП «Оберіг» протягом тривалого часу працювало у сфері охоронних послуг, мало зареєстроване комерційне найменування, яке було добре відоме. Через певний час, у встановленому законом порядку, іншими засновниками було зареєстровано підприємство з аналогічною назвою ПП «Оберіг», основною діяльністю якого було надання медичних та лабораторних послуг. Охоронне підприємство звернулося до керівництва медичного з вимогою припинити використання їх комерційного найменування. Медичне ж підприємство відповіло, що не порушує предметні границі діяльності першого підприємства, тому має право на використання аналогічного комерційного найменування.

Чи правомірне використання назви медичним підприємством?

Завдання до теми «Система договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності»

Завдання 1

Скласти проект договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності з необхідними структурними елементами договору як угоди та реквізитами договору як документа щодо: (обираєте за власним бажанням на якийсь один об'єкт ІВ)

- А. літературного твору;
- Б. комп'ютерної програми;
- В. торговельної марки;
- Г. комерційного найменування;
- Д. винаходу.

Завдання 2

Скласти проект договору про надання виключної ліцензії з необхідними структурними елементами договору як угоди та реквізитами договору як документа щодо: (обираєте за власним бажанням на якийсь один об'єкт ІВ)

- А. винаходу;
- Б. корисної моделі;
- В. промислового зразка;

Завдання 3

Скласти проект договору комерційної концесії (франчайзингу).

Завдання 4

Скласти проект договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності.

Завдання 5

Позивач звернувся до суду з позовом про розірвання договору та стягнення суми коштів, мотивуючи свої вимоги тим, що 12.01.2022 року між ним та відповідачем був укладений договір №__ про створення літературного

твору. Відповідно до п. 1.2 вищевказаного договору строк виконання умов договору становить 60 робочих днів. Впродовж вказаного строку відповідач своєчасно не розпочав роботу або виконував її настільки повільно, що закінчення її в обумовлений строк не можливе.

Чи являється в даному випадку вимоги позивача обґрунтованими? Як вирішити відповідний спір відповідно до чинного законодавства України?

**Завдання до теми «Академічна доброчесність та боротьба з плагіатом»
Вкажіть, які види порушення академічної доброчесності описані в кожній із ситуацій**

Задача 1

Денис — учень 11 класу. Щоб вступити до університету його мрії, він має отримати атестат з високим середнім балом. Насправді Денис не має високих оцінок з половини предметів, тому його батьки вирішили домовитися з вчителями, щоб вони підвищили його оцінки. У винагороду за це батьки Дениса купуватимуть новий спортивний інвентар до зали фізичного виховання.

Задача 2

Сашко та Марічка вирішили взяти участь у конкурсі соціальної відеореклами «Чесність починається з тебе». Передивилися десятки відео на YouTube, а потім одне з них, яке їм було найбільше до вподоби, перезняли, відтворили сюжет і навіть місця зйомок. Вони були в захваті від своєї винахідливості і сподівалися перемогти.

Задача 3

Світлані сьогодні 23 роки, і вона захищає свою дипломну роботу з астрономії про розташування зірок на небі. Раніше вона працювала над науково-дослідною роботою з цієї ж теми і проводила багато досліджень, за якими опублікувала кілька статей. Дівчина використала уривки з них у дипломній роботі, але ніде цього не зазначила.

Задача 4

Іван, студент 3 курсу університету будівництва, придумав нову технологію зміцнення стін. Перевірити практично цю технологію йому не вдалося, тому що це потребує багато коштів. Але оскільки йому потрібно було вже здавати курсову роботу, він використав дані дослідження Сергія, який працював над схожою роботою ще 4 роки тому.

Задача 5

Аліна та Оля навчаються в одній групі і роблять спільну проєктну роботу. Дівчатам дісталася тема, яка їм не подобається, тому вони домовилися помінятися темами з Оксаною та Дариною за 2 шоколадки. Коли прийшли на заняття, четверо дівчат запевняли викладача, що саме ці теми він їм і сказав підготувати.

Задача 6

Петро, студент хімічного університету, розробив новий рецепт ліків від болю у шлунку. У науковій публікації з описом рецепту він зазначив, що ліки

ефективніші, ніж попередні аналоги. Для обґрунтування своєї гіпотези хлопець проводив клінічні експерименти, більшість з яких не підтвердили його гіпотезу. У публікації він підмінив результати досліджень для виправдання своєї гіпотези.

5.СЛОВНИК ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ

Автор – фізична особа, творчою працею якої створено твір.

Авторське право – розділ цивільного права, що регулює правовідносини, які виникають у зв'язку зі створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва.

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених Законами України «Про освіту» та «Про вищу освіту» правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Аудіовізуальний твір – твір у вигляді послідовності епізодів або кадрів зі звуком або без нього, поєднаних між собою цілісним творчим задумом, доступний для сприйняття за допомогою відповідних технічних засобів на певному виді екрана (кіно-, телеекрана тощо), на якому така послідовність кадрів утворює рухоме зображення

База даних (компіляція даних) – сукупність творів, даних або будь-якої іншої інформації у довільній формі, що розташовані у систематизованому або упорядкованому вигляді, що можуть бути доступні за допомогою спеціальної пошукової системи та/або на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів.

Виключні права – права, що надають власникам можливість здійснювати певні, визначені законом дії, які не можуть здійснити інші особи без згоди власника цих прав.

Використання вільне – можливість використання твору, що впливає з обмежень авторського права, безоплатне використання твору в певних випадках без одержання дозволу, однак з дотриманням умов, установлених законодавством, які в основному стосуються використання й охорони особистих немайнових прав автора.

Винагорода – платежі, здійснювані особами, які використовують товари авторів, виконання творів, фонограми і радіо-телепередачі, на користь авторів, виконавців, виробників фонограм, організацій телерадіомовлення та інших заінтересованих правовласників у тій мірі, в якій їх права охороняються щодо відповідного використання.

Винахід – результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в будь-якій сфері технології.

Винахідник – фізична особа, творчою працею якої створений винахід.

Винахідницький рівень – критерій патентоздатності винаходу, що характеризує його неочевидність для середнього фахівця в конкретній галузі знань.

Відеограма – вироблений (кінцевий) відеозапис виконання або інших зображень (із звуковим супроводом або без нього), крім відеозапису, що використовується у складі аудіовізуального твору

Відтворення – виготовлення одного або більше примірників твору, відеограми, фонограми в будь-якій матеріальній формі, а також їх запис для

тимчасового чи постійного зберігання в електронній (у тому числі цифровій), оптичній або іншій формах, які може зчитувати комп'ютер.

Відчуження прав – надання уповноваженим державним органом дозволу на використання запатентованого об'єкта інтелектуальної власності без згоди власника охоронного документа, але з виплатою йому відповідної компенсації.

Власник охоронного документа – особа (фізична або юридична), на ім'я якої виданий охоронний документ, чи її правонаступник.

Географічне зазначення – найменування місця, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та має особливу якість, репутацію чи інші характеристики, зумовлені головним чином цим географічним місцем походження, і хоча б один з етапів виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюється на визначеній географічній території.

Дата пріоритету об'єкта промислової власності – дата, що береться до уваги при визначенні першості у набутті права на об'єкт промислової гласності. Дата пріоритету може бути встановлена за датою подання заявки на видачу охоронного документа до національного патентного відомства чи до відповідного органу держави-учасниці Паризької конвенції про охорону промислової власності, якщо за цією заявкою не заявлено конвенційний чи виставочний пріоритет.

Депонування рукопису – передача вузькоспеціальних робіт переважно у вигляді машинописного оригіналу на збереження до бібліотеки та інформаційних центрів, що інформують спеціалістів про їх наявність і видають їх копії для вивчення.

Добросовісна практика – норма, що визначає допустимість вільного використання творів шляхом ілюстрування з освітньою метою.

Доменне ім'я – унікальне цифрове позначення, що використовується для адресації ресурсів в мережі Інтернет.

Експертиза формальна – дослідження матеріалів заявки з метою перевірки наявності необхідних документів, дотримання заявником установлених вимог до них і розгляд питання про те, чи належить заявлена пропозиція до об'єктів, яким надається правова охорона.

Закінчення строку охорони. Після закінчення встановленого строку охорони твори стають суспільним надбанням та можуть вільно і безкоштовно використовуватися будь-якою особою. Якщо твір стає суспільним надбанням, майнові права на нього втрачаються безповоротно.

Заявка – це сукупність документів, складених відповідно до вимог чинного законодавства, що подаються до компетентного органу на видачу охоронного документа.

Заявник – це фізична або юридична особа, що подає заявку на видачу охоронного документа.

Інтелектуальна власність – закріплені законом права на результати інтелектуальної діяльності людини у виробничій, науковій, літературній, художній та інших сферах.

Інформація про управління правами – інформація, у тому числі в електронній (цифровій) формі, що ідентифікує об'єкт авторського права і суміжних прав та автора чи іншу особу, яка має на цей об'єкт авторське право і суміжні права, або інформація про умови використання об'єкта авторського права і суміжних прав.

Кіберсквотинг – протизаконна діяльність, що полягає у реєстрації, використанні та пропонуванні до продажу доменного імені із несумлінним наміром отримати прибуток від паразитування на гудвілі або торговельній марці, яка належить іншій особі.

Колективне управління авторськими і суміжними правами – система управління, відповідно до якої суб'єкти названих прав передають спеціально створеним організаціям право ведення переговорів щодо укладення угод про умови експлуатації творів, виконань та фонограм авторів різними категоріями користувачів, право надання дозволів та здійснення контролю за таким використанням, збирання відповідної винагороди та розподіл її між суб'єктами авторського права та суміжних прав, право виконання інших повноважень щодо забезпечення реалізації прав суб'єктів авторського і суміжних прав.

Комерційна таємниця – інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які, як правило мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію.

Комерційне (фірмове) найменування – позначення, яке дає можливість вирішити особу, що виробляє або реалізує товари та послуги, з-поміж інших та не вводить в оману споживачів щодо справжньої її діяльності.

Компонування напівпровідникового виробу – сукупність пов'язаних зображень, певним чином зафіксованих, або закодованих, які становлять тривимірну конфігурацію шарів, з яких складається напівпровідниковий виріб та в яких кожне зображення містить конфігурацію або частину конфігурації напівпровідникового виробу на будь-якій стадії його виготовлення.

Контрафакція – підробка; порушення авторського і суміжних прав у результаті відтворення і розповсюдження чужого твору, порушення виключного права патентовласника, несанкціоноване використання товарних знаків тощо.

Копілефт – концепція і практика використання законів авторського права для забезпечення неможливості обмежити будь-якій людині право використовувати, змінювати та розповсюджувати вихідний твір і твори, похідні від нього.

Копірайт – форма захисту інтелектуальної власності. Копірайт захищає літературні, музичні, хореографічні, графічні, архітектурні твори, фотографії, ігри і т.д. Копірайтом, однак, не можуть бути захищені ідея, процедура, процес, принцип і т.д., оскільки заборона на їх використання унеможливить створення нових і оригінальних робіт на їх основі.

Корисна модель – результат інтелектуальної діяльності людини у галузі технології, що пов'язана з конструктивним використанням пристрою. Корисні моделі відрізняються від винаходів, головним чином, двома аспектами: по-перше, для корисної моделі не вимагається винахідницький рівень, по-друге, максимальний строк охорони, передбачений законодавством, менший за строк охорони винаходів.

Комп'ютерна програма – набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи в будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером (настільним комп'ютером, ноутбуком, смартфоном, ігровою приставкою, смарт-телевізором тощо), які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату, зокрема операційна система, прикладна програма, виражені у вихідному або об'єктному кодах

Ліцензіар – це особа, якій належать виключні майнові права інтелектуальної власності, тобто особа, яка має майнові авторські чи суміжні права, власник охоронного документу на винахід, корисну модель, промисловий зразок, торговельну марку тощо. Сторона в ліцензійному договорі, що надає іншій стороні (ліцензіату) право на використання об'єкта інтелектуальної власності.

Ліцензіат – це особа (сторона в ліцензійному договорі), якій надано дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензію).

Ліцензія – дозвіл на використати об'єкта інтелектуальної власності, що надається на підставі ліцензійного договору, адміністративного рішення компетентного державного органу або рішення суду.

Майнові права – суб'єктивні права учасників правовідносин, що пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням майном, а також з тими матеріальними вимогами, які виникають з приводу розподілу цього майна і обміну.

Медіація – вид альтернативного врегулювання спорів, здійснюваний із залученням незацікавленого, нейтрального посередника, який допомагає сторонам конфлікту налагодити процес комунікації і проаналізувати ситуацію так, щоб вона самі змогли обрати той варіант рішення, який би задовольняв інтереси усіх учасників конфлікту.

Національний орган інтелектуальної власності – державна організація, що входить до державної системи правової охорони інтелектуальної власності, яка здійснює повноваження у сфері інтелектуальної власності.

Немайнові права – суб'єктивні права учасників правовідносин, що не мають економічного змісту, забезпечують нематеріальні інтереси особи, належать до категорії абсолютних прав.

Новизна – критерій обороноздатності: визначається за сукупністю знань, так званім «рівнем техніки».

Ноу-хау – повністю або частково конфіденційні знання, що містять відомості технічного, економічного, адміністративного, фінансового характеру, використання яких забезпечує певні переваги особі, яка їх одержала.

Об'єкти права інтелектуальної власності – літературні та художні твори, комп'ютерні програми, копіїляції даних (бази даних), виконання, фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення, наукові відкриття,

винаходи, корисні моделі, промислові зразки, компонування напівпровідникових виробів, раціоналізаторські пропозиції, сорти рослин, породи тварин, комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення, комерційні таємниці.

Оприлюднення (розкриття публіці) – будь-яка дія, що вперше робить твір чи об'єкт суміжних прав доступним для необмеженого кола осіб.

Опублікування – поширення твору, фонограми, відеограми у будь-який спосіб розповсюдження або доведення до загального відома публіки. Опублікуванням твору, фонограми, відеограми вважається також депонування рукопису твору, фонограми, відеограми

Організація мовлення – особа, яка здійснює добір радіо- або телевізійних програм та надає їх для одночасного масового та індивідуального приймання користувачами на основі створеного нею розкладу програм.

Оригінальність твору – ознака (критерій), що характеризує твір як результат власної інтелектуальної творчої діяльності автора та відображає творчі рішення, прийняті автором під час створення твору

Охоронний документ – документ, що забезпечує правову охорону об'єктів інтелектуальної власності.

Патент – охоронний документ, що засвідчує пріоритет, авторство і права на винахід (корисну модель).

Патентна інформація – будь-яка інформація, що міститься в патентах документах.

Патентовласник – фізична або юридична особа, якій належить патент на об'єкт промислової власності.

Патентоздатність – це комплекс заходів, спрямованих на одержання правової охорони на об'єкта промислової власності.

Патентування – це комплекс заходів, спрямованих на одержання правової охорони на об'єкти промислової власності.

Паушальний платіж – твердо зафіксована у ліцензійній угоді сума винагороди, яка встановлюється на основі оцінок можливого економічного ефекту і очікуваних прибутків покупця ліцензії.

Піратство – відтворення опублікованих творів або фонограм будь-яким способом для публічного розповсюдження, а також ретрансляція радіо-телепередач без відповідного дозволу.

Плагіат – недозволене запозичення, відтворення чужого літературного, художнього або наукового твору (чи його частин) під своїм іменем або псевдонімом, не сумісне з творчою діяльністю та нормами моралі та закону, що охороняє авторське право.

Похідний твір – твір, що є творчою переробкою іншого існуючого твору без завдання шкоди його охороні (анотація, адаптація, аранжування, обробка фольклору, інша переробка твору) чи його творчим перекладом на іншу мову.

Правонаступництво – це перехід прав та обов'язків від однієї особи до іншої. Пріоритет – першість у часі при здійсненні будь-якої діяльності.

Промислова власність – це вид інтелектуальної власності, що охоплює права на такі об'єкти інтелектуальної власності, як винаходи, корисні моделі,

промислові зразки, товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування та зазначення про походження чи найменування місця походження товарів, а також припинення недобросовісної конкуренції.

Промислова придатність – здатність винаходу бути застосованим у промисловому виробництві.

Промисловий зразок – результат творчої діяльності людини у галузі художнього конструювання.

Публічне виконання – подання за згодою суб'єктів авторського або суміжних прав творів, виконань, фонограм, передач організацій мовлення шляхом декламації, гри, співу, танцю та іншим способом як безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв і процесів (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї або близьких знайомих цій сім'ї, незалежна від того, чи присутні вони в одному місці і в один і той самий час або в різних місцях і в різний час.

Публічний показ – будь-яка демонстрація оригіналу або примірника твору, виконання, фонограми, відеограми, передачі організації мовлення за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав безпосередньо або на екрані за допомогою плівки, слайда, телевізійного кадру тощо (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) або за допомогою інших пристроїв чи процесів у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї чи близьких знайомих цій сім'ї особи, яка здійснює показ, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці і в один і той самий час або в різних місцях і в різний час.

Раціоналізаторська пропозиція – пропозиція, що є новою і корисною для підприємства, організації, установи, міністерства, відомства, до якої вона подана, і передбачає зміну або удосконалення; конструкції вибору; технології виробництва; складу матеріалу.

Рівень техніки – сучасний ступінь розвитку конкретної галузі техніки, з якою порівнюють нові винаходи.

Роялті – виплата ліцензійної винагороди шляхом періодичних відрахувань, які встановлюють у вигляді фіксованих ставок на базі розрахунку фактичного економічного результату від використання ліцензії (база роялті) і виплачуються ліцензіатом через певні проміжки часу.

Рукопис – оригінальний примірник письмового твору в тому вигляді, в якому зафіксував автор.

Свідоцтво – охоронний документ, що засвідчує право його власника на використання твору, а також заборону його використання іншими способами.

Сорт рослин – окрема група рослин (клон, лінія, гібрид першого покоління, популяція) в рамках нижчого із відомих ботанічних таксонів, яка задовольняє умови надання правової охорони.

Співавторство – створення об'єктів інтелектуальної власності у результаті спільної праці двох або більше фізичних осіб.

Спотворення твору – будь-які внесені, до твору зміни, що спотворюють справжнє значення або форму його вираження і є порушенням особистих немайнових і майнових прав.

Строк охорони – передбачений законом строк правової охорони об'єктів інтелектуальної власності.

Суб'єкт права інтелектуальної власності – творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до закону чи договору.

Субліцензія – письмове повноваження ліцензіата (надане зі згоди ліцензіара) на використання об'єкта інтелектуальної масності третьою особою.

Суміжні права – права виконавців, виробників фонограм, виробників відеограм і організацій мовлення (суміжні права).

Суспільне надбання – об'єкти інтелектуальної власності, строк дії прав на які закінчився.

Твір – оригінальне інтелектуальне творіння автора (співавторів) у сфері науки, літератури, мистецтва тощо, виражене в об'єктивній формі.

Технічні засоби захисту – технічні пристрої і (або) технологічні розробки, призначені для створення технологічної перешкоди порушенню авторського права і(або) суміжних; прав при сприйнятті і(або) копіюванні захищених (закодованих) записів у фонограмах (відеограмах) і передачах організацій мовлення чи для контролю доступу до використання об'єктів авторського правд і суміжних прав.

Торговельна марка – позначення, у тому числі комбінація позначень, призначене та придатне для вирізнення товарів і послуг однієї особи від товарів і послуг інших осіб.

Умови патентоздатності – умови, за яких об'єкт промислової власності може набути правової охорони. Для винаходу – якщо він є новим, має винахідницький рівень і є промислово придатним. Для корисної моделі – якщо вона є новою і промислово придатною. Для промислового зразка – якщо він є новим і має індивідуальний характер.

Фірмове найменування – це позначення, що належить до розрізняльних знаків, слугує для розпізнання підприємства, виділення його серед інших.

Фонограма – вироблений (кінцевий) звукозапис виконання або інших звуків, або відображень звуків, крім звукозапису, що використовується у складі аудіовізуального твору.

Франчайзинг – система передачі чи продажу ліцензій на технологію і товарний знак.

6. ПИТАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

1. Дайте визначення поняттю «інтелектуальна власність»
2. Які Ви знаєте види інтелектуальної творчої діяльності?
3. У чому відмінності художньої та технічної діяльності?
4. У чому відмінність інтелектуальної власності як нематеріального права від матеріальних об'єктів?
5. Поясніть двоїстий характер права інтелектуальної власності: майнове і немайнове право.
6. З яких прав складається майнове право?
7. З яких прав складається немайнове право?
8. Поясніть часові та територіальні обмеження права інтелектуальної власності.
9. Назвіть головні аспекти ролі інтелектуальної власності в економічному розвитку держави. У чому полягає соціальна роль розвитку інтелектуальної власності?
10. Охарактеризуйте особливості об'єктів інтелектуальної власності як немайнового права.
11. Які Ви знаєте підходи до поділу об'єктів інтелектуальної власності на види?
12. Які об'єкти інтелектуальної власності утворюють групу «авторське право та суміжні права»?
13. Які об'єкти інтелектуальної власності утворюють групу «об'єкти промислової власності»?
14. Які об'єкти інтелектуальної власності утворюють групу «засоби індивідуалізації учасників господарського обороту товарів та послуг»?
15. У чому полягає суть поняття «суб'єкт права інтелектуальної власності»?
16. Охарактеризуйте групи СПВ за характером правового використання інтелектуальної власності.
17. Які розрізняють групи СПВ, залежно від підстави набуття права інтелектуальної власності? Охарактеризуйте їх.
18. Поясніть різницю між первинними та вторинними групами СПВ.
19. У якому законодавчому документі закладені правові засади розвитку творчої діяльності людини і охорони її результатів?
20. Який законодавчий документ посідає центральне місце в регулюванні відносин сфери охорони інтелектуальної власності?
21. Якими законодавчими кодексами регулюється авторське і патентне право в Україні?
22. Перелічіть закони, які регулюють авторське право та суміжні права в Україні.
23. Назвіть міжнародні договори з регулювання права інтелектуальної власності.
24. Поняття, види творів та умови надання їм правової охорони.
25. Що належать до художніх і літературних творів?
26. Які об'єкти не є об'єктами авторського права?

27. Суб'єкти авторських прав.
28. Підстави виникнення та зміст авторських прав. Обмеження авторських прав.
29. Перелічіть об'єкти суміжних прав та надайте їх змістову характеристику.
30. Умови надання правової охорони об'єктам суміжних прав.
31. Суб'єкти суміжних прав.
32. Підстави виникнення суміжних прав.
33. Зміст суміжних прав.
34. Сфера дії суміжних прав.
35. Що таке винахід?
36. Охарактеризуйте сутність та наведіть приклади корисних моделей.
37. У чому зміст промислового зразка, доцільність застосування цього об'єкта інтелектуальної власності. Наведіть декілька прикладів
38. Охарактеризуйте процедуру подання заявки на отримання охоронного документу.
39. Якими є об'єкти, критерії охороноздатності та терміни правової охорони винаходу?
40. Якими є об'єкти, критерії охороноздатності та терміни правової охорони корисних моделей?
41. Якими є об'єкти, критерії охороноздатності та терміни правової охорони промислових зразків?
42. Надайте характеристику та наведіть приклади торговельних марок.
43. Що таке «географічне зазначення»
44. Надайте змістову характеристику та наведіть приклади комерційних (фірмових) найменувань.
45. Якими є об'єкти, критерії охороноздатності та терміни правової охорони комерційних позначень?
46. Поняття та функції торговельної марки.
47. Види торговельних марок.
48. Умови надання правової охорони торговельним маркам.
49. Визнання торговельної марки добре відомою та особливості її правової охорони.
50. Строк чинності та зміст права інтелектуальної власності на торговельну марку.
51. Поняття, ознаки, принципи та функції комерційного найменування.
52. Структура комерційного найменування.
53. Вимоги щодо комерційного найменування.
54. Суб'єкти права інтелектуальної власності на комерційне найменування.
55. Зміст прав інтелектуальної власності на комерційне найменування.
56. Поняття географічного зазначення.
57. Види географічних зазначень.
58. Умови надання правової охорони географічним зазначенням
59. Порядок реєстрації географічних зазначень
60. Суб'єкти права інтелектуальної власності на географічне зазначення.

61. Строк чинності та зміст права інтелектуальної власності на географічне зазначення.
62. Загальна характеристика та види договорів у сфері інтелектуальної власності.
63. Договори на право використання об'єктів інтелектуальної власності.
64. Договори про створення об'єктів права інтелектуальної власності.
65. Договори про розпоряджання правами на об'єкти права інтелектуальної власності, створені у зв'язку з виконанням трудового договору.
66. Договір про передання (відчуження) майнових прав інтелектуальної власності.
67. Договір комерційної концесії.
68. Поняття та принципи академічної доброчесності.
69. Дотримання академічної доброчесності.
70. Види порушень академічної доброчесності.
71. Плагіат як один з видів порушення академічної доброчесності.
72. Відповідальність за плагіат та порушення академічної доброчесності.

7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

I. Нормативно-правові акти

1. Господарський кодекс України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20>
3. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
4. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
5. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.
6. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>.
7. Закон України «Про охорону прав на компоновання напівпровідникових виробів» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/621/97-вр>.
8. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>.
9. Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3116-12>.
10. Закон України «Про правову охорону географічних зазначень» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.
11. Кодекс академічної доброчесності національного агентства із забезпечення якості вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/Кодекс-академічної-доброчесності..pdf>
12. Конституція України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
13. Проект Закону України «Про академічну доброчесність». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2021/01/проект-закону-про-АкадДоброчесність_4.pdf
14. Цивільний кодекс України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

II. Підручники та посібники

1. Аксютіна А.В., Нестерцова-Собакарь О.В., Тропін В.В. та ін. Інтелектуальна власність. / За заг ред канд. юрид. наук, доц. Нестерцової-Собакарь О.В. – Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 140 с.

2. Вірченко В.В. Інтелектуальна власність: теоретичні витoki та економічні імперативи розвитку : монографія / В.В. Вірченко. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2018. 488 с.
3. Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування: монографія / кол. авторів: Дробязко В., Міндул А., Орлюк О., Тверезенко О., Штефан О., та ін.; за заг. ред. д.ю.н. О. Орлюк. – К.: ТОВ «Лазуріт-Поліграф», 2019. – 242 с.
4. Інтелектуальна власність. Підручник. Л.М. Попова., А.В. Хромов, І.В. Шуба: Харків, «Федорко», 2021, 262 с.
5. Інтелектуальна власність та авторське право: навчальний посібник/ І.М. Чістякова та інші. Київ: Каравела, 2019. 203 с.
6. Інтелектуальна власність та патентознавство: підручник/ за ред. проф. Цибульова П.М. та доц. Ромашко А.С. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2021.
7. Капіца Ю.М. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу: формування, інститути, напрями розвитку / Центр досліджень інтелектуальної власності та трансферу технології НАН України. 2-е вид. Київ: Академперіодика, 2020. 664 с.
8. Посібник для суддів з інтелектуальної власності / Бенедисюк І.М. та ін. – К. : К.І.С., 2018. – 424 с.
9. Право інтелектуальної власності науково-педагогічного працівника: монографія / С.В. Корновенко, О.А. Кульбашна, О.С. Парамонова. – Черкаси: ЧНУ ім. Б.Хмельницького, 2016. – 328 с.
10. Право інтелектуальної власності: навчальний посібник / Еннан Р.С., Кулініч О.О, Мазуренко С.В., Менсо І.В., Романадзе Л.Д. – К.: Алерта, 2016. – 492 с.
11. Право інтелектуальної власності: підручник / за заг. ред. О.І. Харитонової. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 539 с.
12. Право інтелектуальної власності: підручник / за заг. ред. С.Б. Булеци, О.І. Чепис. Ужгород: РІК-У, 2019. 488 с.
13. Світличний О.П. Право інтелектуальної власності: Підручник. – Вид. 2, змін. і доп. / О.П. Світличний. – К.: НУБіП України, 2016. – 355 с.
14. Штефан А. Авторське право і суміжні права : особливості правової охорони, здійснення та захисту: монографія / А. Штефан. – К.: НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ, ТОВ «НВП Інтерсервіс», 2017. – 150 с.

III Корисні посилання

1. <https://ukrpatent.org/uk>
2. <http://ndiiv.org.ua/index.php/ua/>
3. <https://www.wipo.int/portal/ru/index.html>
4. <https://www.me.gov.ua>
5. <https://zakon.rada.gov.ua>